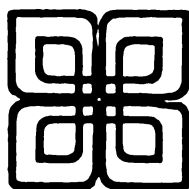

ZE ŽIVOTA A SNAH MISTRA JANA HUSA.

NAPSAL DLE HISTORICKÝCH
PRAMENŮ

V. O. HLOŠINA.

Cena 20 hal.

NÁKLADEM TISKOVÉ LIGY.
TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VLAST
V PRAZE.

Časopisy Tiskové Ligy

Redaktor Vlast. Hálek.

OBRANA VÍRY.

Ročník I. Číslo 1.: Protestantismus a povaha českého národa. Panu Josítkovi a rozumným Čechům ke dni Husovým na uvážení věnuje Fr. X. Radoň. C 28 h. (R.)

Číslo 2.: Marie Stuartovna. Sjezd českých evangelistů. Cena 28 h. (R.)

Číslo 3.—4.: Reformace ve světle pravdy. Dle různých pramenů napsal V. Oliva. Cena 60 h.

Ročník II. Číslo 1.—2. O spalování mrtvol. Napsal Křtitel Maštalír. Cena 60 h.

Číslo 3.—4.: Boj o náboženství. Odpověď na stejnojmennou brožurku prof. Masaryka. Napsal Filip Konečný. Cena 60 h.

Ročník III. Č. 1.—4.: Bílé světlo v pravém světle. Napsal Ant. Poustka. Cena 40 a 60 h. (R.)

Ročník IV. Číslo 1.—2.: Vstal Ježíš Kristus z mrtvých. Napsal Jar. Dlouhý. Cena 80 h. (R.)

Číslo 3.—4.: Bezženství čili celibát katol. duchovenstva. Cena K 1.20.

Ročník V. Č. 1.—2.: Co jest náboženství. Rozumová theorie o náboženství. Sepsal Václ. Lefler, farář v Makové. Cena 60 h.

Číslo 3.—4.: O blouznění náboženském v Pošumavsku se zvláštním zřetelem k Domažlicům.

Napsal Dr. Karel Lev Řehák. Cena 60 h.

Ročník VI. Číslo 1.: Katolický spolek lidový. Píše Fr. Blafák, C. SS. R. Cena 32 h.

Čís. 2.—4.: Volnomyšlenkářský názor životní. Uvažuje Dr. Fr. Klobouk. Cena 80 h.

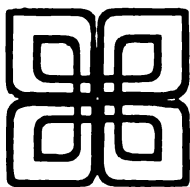
Ročník VII. Číslo 1.—2.: Křesťanství v Čechách a jeho význam. — Podporuje církev vědy? Napsal Jar. Jeřábek. Cena 60 h.

Číslo 3.—4.: Žena a církev. Ukázka volnomyšlenkářské proticírkevní štvánice. Podává Filip Jan Konečný.

ZE ŽIVOTA A SNAH MISTRA JANA HUSA.

NAPSAL DLE HISTORICKÝCH
PRAMENŮ

V. O. HLOŠINA.

NÁKLADEM TISKOVÉ LIGY.
TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VLAST
V PRAZE.

O podobě Mistra Jana Husa.

Dějepisce, píšící o podobě, postavě a povaze pražského profesora a kazatele v kapli betlemské mistra Jana Husa, můžeme rozdělití ve dvě skupiny. Jedni z nich vyličují českého reformátora¹⁾ jako muže velmi přísných mravů, srdce ušlechtilého, ideálního, postavy štíhlé, asketické, vznešené a s vousem jemně stříženým, tak asi jak ho vyobrazil Václav Brožík na známém obraze „M. Jan Hus koncilem kostnickým k smrti odsouzen“. ²⁾ Druzí, byť nehlásali pravý opak toho, přece hledí na Husa střízlivěji, vyličují jeho marnost v oděvu, zvláště v době mladších let, jeho veselost mezi soudruhy sobě rovnými, slušné příjmy z povolání universitního profesora a hlasatele slova Božího v Betlemě, vášnivost, duchovní pýchu, svéhlavost a nepoddajnost a dokládají, že mistr tento vzděláním nepředčil v ničem profesory pražské university, že byl postavy prostřední, přitloustlý a bezvousý.

Jisto jest, že Hus dle názorů naší doby nesrovnává se s Husem skutečným, poněvadž všechna století hleděla muže tohoto zideali-

---

¹⁾ T. j. Oprávce církve.

²⁾ Obraz tento jest reprodukován v Ottově slovníku naučném. IV, 778—779.

sovati a octnostniti na úkor pravdy mezi jiným také z toho důvodu, že Hus s odvahou nevídanou a neslýchanou postavil se proti církvi a její auktoritě. A poněvadž mnozí z laiků, zvláště smýšlení svobodomyslnějšího, vždycky byli zaujati více méně proti moci duchovenstva dle známé zásady: „Dixit laicus clero, tibi inimicus ero,“³⁾ viděli důsledně v Husovi oporu svého názoru a hleděli před ostatními se omluviti ušlechtilou povahou, postavou a podobou svého předbojovníka. Z této příčiny Hus již od svého skonu, i pokud se týče jeho podoby, byl čím dále více idealisován.

Nejstarší vyobrazení podoby Jana Husa nalézá se v kronice Oldřicha z Reichenthalu, váženého měšťana kostnického, který při odsouzení tohoto mistra velice činně o jeho osudy se zajímal a když Hus vyslovil před svou smrtí přání, aby se mohl zpovídati, sám jemu kněze Oldřicha Scharanda jako zpovědníka nabídl. Alespoň Ottův Slovník naučný ve článku „Hus“, jež podal František Xav. Jiřík, píše: „Nejstarší vyobrazení Husa jsou asi ilustrace v Richenthalově kronice, jež zachována jest ve dvou rukopisech z let 1450 a 1465.“⁴⁾ Proto vyobrazení Richenthalovo pro správný názor podoby Husovy jest velice důležitó. A stává se tím důleži-

---

³⁾ T. j.: „Řekl nekňez knězi: budu vždy tvým nepřítelem.“

⁴⁾ D. c. XI., 922.

tějším, čím věrohodnější je osoba auktorova a jeho dílo.

Oldřich z Richenthalu (Ulrich von Reichenthal), jak již jsem uvedl, byl vážným měšťanem kostnickým a jak se zdá hlavně z jeho kroniky, právě v době koncilu městským úředníkem. Asi ve dvaceti letech po upálení Husově dle domněnky Palackého, Helferta,⁵⁾ ač jiní zase tomu odporují,⁶⁾ sepsal v kostnickém dialektu, shodujícím se s listinami úředními z téže doby, kroniku koncilu za leta 1414—1418 pod názvem: „Concilium, so zu Constanz gehalten worden“, jako bychom řekli „Dějiny koncilu kostnického“, ve které se stanoviska očitého svědka a městského úředníka uvádí živé a spolehlivé líčení všech veřejných událostí tohoto velkého shromáždění, líčí průběh světských a duchovních slavností a podává obraz celého pestrého ruchu města zalidněného koncilem. Oldřich libuje si, jak píše profesor Josef Borovička, v důkladné a všestranné statistice, udává jména účastníků shromáždění až k služebnictvu, den příchodu a ubytování jednotlivců, počet obchodníkův a řemeslníkův, klesání a stoupání cen potravy, náklad slavností, případy úrazů a podobně.“⁷⁾ Svá u-

---

⁵⁾ Frant. Palacký: Dějiny národu českého, VI, 301, pozn. 273. Josef svob. pán Helfert: Mistr Jan Hus, 189.

⁶⁾ Na př. „Katholik“ 1898, 187—190, kdež se dokazuje, že Richenthal psal dějiny koncilu kostnického hned po jeho skončení.

⁷⁾ Sr. článek Ulrich von Richenthal v Ottově Sl. n. XXI, 735.

dání čerpá jednak z listin všech úřadů, jednak z denních záznamů a úředních zpráv koncilu a jednak z „libri papales“. ⁸⁾

Nejstarší zachovaný a r. 1431 zredigovaný text kroniky Oldřichovy nalézá se v kodexu aulendorfském. Jiná vydání její jsou z roku 1483 a 1536, obě v Augšpurce. Některé částky této kroniky uveřejnil Berger ve spise: „Johannes Hus und König Sigismund“, ⁹⁾ vydaném v Augšpurce 1871 na str. 219—231 pod názvem: „Ulrich von Reichenthal's Berichte über Hus nach Aulendorfer, Constanzer und Wolfenbütteler Handschrift.“ ¹⁰⁾ Nové a dobré vydání celé kroniky pořídil r. 1882 Dr. M. R. Buck v 158. svazku v „Bibliothek des liter. Vereins in Stuttgart“. ¹¹⁾

V rukopisech Richenthalových nalézají se četná vyobrazení a znaky, která „zvyšují cenu kroniky pro poznání krojů a mravů.“ ¹²⁾ Zvláště však podařené jest tu vyobrazení Husa, kráčejího ku hranici. V popředí totiž vystupuje podoba českého reformátora, provedená tahy určitými a jistými. Hus obklopen jest po pravici i po levici dvěma zbrojnoši falckraběte Ludvíka, jak možno seznati ze

---

⁸⁾ T. j. z knih papežských.

⁹⁾ T. j. Jan Hus a král Zikmund.

¹⁰⁾ T. j. Zprávy Oldřicha Richenthala o Husovi dle rukopisu aulendorfského, kostnického a wolfenbüttelského.

¹¹⁾ T. j. Knihovně literárního spolku ve Stuttgartě.

¹²⁾ Ottův Sl. n. XXI, 735.

znaků jejich a ze stejného šatu. Za nimi následuje v plné zbroji městská stráž pod vedením svého velitele a po levici Husově jede na koni řeholník, pravdě podobně kněz Oldřich Scharand. Po pravici nalézá se ještě jedna vznešená postava, jak myslím purkmistra kostnického Jana Hagena, nebo jeho zastupce, našeho kronikáře Oldřicha.

Hus na obrazech Richenthalových, z nichž nejstarší reprodukován jest v nádherném díle: „Der Protestantismus am Ende des neunzehnten Jahrhunderts in Wort und Bild“¹³⁾ vyšlém v Berlíně 1900—1902, vypadá následovně: Je oděn černou klerikou, jež na koncích rukávů a kol krku jest čímsi lemovaná. Lemování však kolem krku jest malý pruh, vycházející z levého ramene na pravé a na prsou poněkud dolů se nesoucí, podoby asi odznaku, jaký dnes nosívají čestní kanovníci. Myslím, že je to znak jeho důstojnosti doktorské, nebo odznak, že Hus byl universitním rektorem. V bocích má Hus kleriku spjatou cingulem, t. j. širším pásem, jenž jest opět ně odlišné barvy od kleriky. Tedy zase asi odznak doktorský nebo rektorský. Cingulum po pravé straně visí dolů s větším štrapcem. Pod štrapcem jest viděti malou dýku. Postavy jest Hus o něco menší nežli zbrojnoši falckraběte, kteří vedle něho krácejí. Byl tedy Hus mužem postavy as

---

¹³⁾ T. j. „Protestantismus koncem XIX. století slovem i obrazem.“ Vyobrazení Husovo s nápisem: „Hus jest veden na hranici,“ nalézá se na str. 9.

prostřední. Hlava jeho jest přiměřena, oduševněná, ale z obličeje kulatého, bezvousého a plného hárá mu jakýsi vzdor. Na hlavě má pokrývku, o něco vyšší nežli jest jeho obličej, v podobě biskupské infule. ale s tím rozdílem, že od hlavy do výšky jest stále širší, tak že tvoří lichoběžník, jehož hořejší krajní čára jest jednou a půlkráte širší nežli čára, značící šířku hlavy. Na této „infuli“ nahoře je nápis „Eresi Archa“ (t. j. „Arci-kacíř“) a pod ním dva ďáblové na zádech s křídly o cosi se peroucí. Konečně postava celá je obtloustlá a to ještě mnohem více nežli za zbrojnošem falckraběte na koni jedoucího řeholníka, kněze Scharanda, tak že konec konců Hus vypadá tu v oholené tváři jako pomenší a značně obtloustlý kněz.

Richenthal ku svému obrázku přidává také popis. Práví: „Er hatte zwei gut schwarz Röck an, von gutem Tuch, und ein Gürtel was ein klein Beschlag von vergültem Silber, und in einer Scheide zwei gute Beimesser und ein ledern Seckel, da wohl Pfennig in mochten sein. Und hatte eine hohe Infel auf seinem Haupt, die war von Papier gemacht,“ t. j. „Měl dvě úplně černá a soukenná roucha, pás se stříbrným kováním, v pochvě dvě dobře zachovalé dýky či „mečíky“ a kožený sáček na peníze.“¹⁴⁾

---

¹⁴⁾ O posledních okamžicích Husových vypravuje Richenthal toto: 1. Odsouzení a upálení stalo se dne 6. července 1415. 2. S mnohými slavnostmi byl Hus

Shrnu-li tedy vše v celek, co posud dle obrázku a slov Richenthalových o podobě Husově víme, musím dle pravdy doznati, že Hus naprosto nevypadal tak, jak malíři devatenáctého století jej malují. Byl to prostě kněz prostřední postavy, spíše menší nežli větší, značně obtloustlý a bezvousý.

---

degradován (zbaven úřadu kněžského). Při tom činil posměšné poznámky. 3. Odevzdání kacíře rameni světskému stalo se s prosbou ku králi Zikmundovi a světskému soudu, aby Hus nebyl zbaven života, ale podržen v doživotním žaláři. 4. Král Zikmund předal Husa říšskému soudci, falckraběti Ludvíkovi, ku potrestání. 5. Falckrabě nařídil purkmistrovi kostnickému Janu Hagenovi, aby Husa jako kacíře upálil. Purkmistr rozkázal tedy ihned uprostřed silné stráže odvésti jej na popraviště. 6. Hus byl tehdy oblečen v kleriku, svůj obyčejný šat a na hlavě nesl „infuli“ s nápisem: „Haeresiarcha“. Spoután nebyl. Dva žoldnéři Ludvíkovi šli po jeho stranách; před ním a za ním šla městská stráž. 7. Při vykročení modlil se Hus: „Ježíši Kriste, Synu Boha živého, smiluj se nade mnou!“ 8. Když na popravišti došel Hus k malému močálu, třikráte poklekl a modlil se hlasitě: „Kriste, Synu Boha živého, jenž jsi za nás trpěti ráčil, smiluj se nade mnou!“ 9. Chtěl se potom zpovídati. Oldřich z Richenthalu oznámil mu, aby si vyvolil za zpovědníka Oldřicha Scharanda, který má k tomu od koncilu zvláštní plnomocenství. 10. Scharand slíbil Husovi rozhřešení, odvolá-li tento své bludy. Hus odpovídal, že si není vědom těžkého hříchu a tedy že se zpovídati nemusí. 11. Hus chtěl potom německy kázat. Tomu odpovídal falckrabě a kázal jej spáliti. 12. Byl tedy Hus od kata přivázán k prknu, povýšenému na podlaze a obložen dřívím a slamou. Vše posléze bylo posypáno smůlou. 13. Hranice byla zapálena. Jakmile plameny se vznály, vykřikl Hus hlasitě. 14. Upálení pokračovalo rychle a popel byl hozen do Rýna.

Že Hus skutečný neměl vousů, již poznalo se dávno, ale o jeho tloušťce posud se pravidlem mlčelo. Tak na př. Ottův Slovník naučný dí: „Povšimnutí zasluhuje, že Hus jest tu (u Richenthala) vyobrazen jako bezvousý muž po způsobu kněží církve římské; rovněž bezvousé jsou všechny další tištěné jeho podobizny (dřevorytiny) ještě v XVI. stol., jako na př. v české Postille Husově (Norimberk, 1563),“¹⁵⁾ ale o další jeho podobě neuvádí již ničeho.

Proč pak v naší době Hus zpravidla vousem bývá ozdoben, vykládá František Jirík takto: „Od doby této (po roce 1563) počínají se vyskytovat obrazy Husa jako muže vousy zarostlého. První podnět ku změně této zaval bezpochyby slavný německý malíř Holbein, jenž zaměnil si Husa s Jeronymem Pražským, který jakožto laik byl zarostlý, tím způsobem i Husa vymaloval. Jedna takováto malba na skle (zakoupena byla pro obchod v jakési vesnici švýcarské blíže Kostnice, po té v majetku p. Ot. Breuera) představuje upálení mistra Jana Husa; Hus v taláru, podobném šatu duchovenstva církve pravoslavné uprostřed hranice dříví, jest přivázán ke kůlu; kolem namalováni jsou žoldnéři a nahoře prapor wittelbašský na znamení ředitele upálení, falckraběte Ludvíka, jenž z onoho rodu pocházel.“¹⁶⁾

---

¹⁵⁾ D. c. XI, 922. — ¹⁶⁾ Ottův Sl. n. XI, 922.

Z této příčiny jsou tedy všechny obrazy, představující Husa s vousem a v postavě útlé čirým anachronismem čili historickým poblouzením.¹⁷⁾

---

¹⁷⁾ Zatím, co tento článek původně uveřejněný v „Našich Listech“ dne 27. června 1914 byl otiskován pro samostatné vydání, téhož dne 27. června vydal časopis „Havlíček“ takzvané „Husovo číslo“, ve kterém hned na první stránce podán jest obrázek dle Oldřicha z Richenthalu „Hus veden na hranici.“ Avšak obrázek tento, ostatně velice nejasný, neodpovídá vyobrazení mnou uvedenému a citovanému v díle „Protestantismus koncem XIX. stol. slovem i obrazem.“

Taktéž v uvedeném čísle „Havlíčka“ pod nadpisem: „Nosil Hus vousy?“ pojednává se o podobě Husově. Pravi se tu: „Přinášíme otisk z kroniky Richenthalovy, jenž psal o sněmu kostnickém a kroniku svoji ozdobil pravděpodobně vlastnoručně kreslenými obrázky, jež přinášeji mnoho zajímavých podrobností. Čtenáře asi překvapí, že Hus jest nakreslen bez vousů. Na různých obrazech vidíme všude Husa s vousem. Tážeme se tedy, zda Hus nosil vous čili nic. O této věci velmi poučnou stať napsal Dr. Zikmund Winter ve svých Dějinách kroje v zemích českých. Z ní se dovídáme, že Winter nevěří, že by byl Hus nosil bradu (t. j. vousy na bradě). Winter svůj názor opírá o fakta, že by o bradě Husově, kdyby ji byl nosil, byly mluvily prameny dějepisné, jako mluví o bradě Jeronymově a že Hus [v ničem se nechtěl od církve lišiti a že ani nosením vousů nechtěl následovati některé mnichy, jež neměl u veliké úctě . . . Dále připomíná Winter, že po celé století patnácté a ještě na počátku šestnáctého byl Hus zobrazován bez vousů. Zejména jest vyobrazen tak v kronice Richenthalově. Naposledy jest Hus bez vousů zobrazen v kancionálu kostnickém. „Hus tu vykládá svoje učení otcům na koncilu . . . Je oděn pospodu sutanou bledě fialovou povrchu obšírnou doktorskou sukni tmavočervenou. Vlasy má dlouhé, vous žádný, leda by chtěl někdo

Soud Loserthův o Mistru Janu Husovi.

Protestant, doktor filosofie, císařský rada a řádný professor všeobecných dějin na universitě ve Štýrském Hradci, Jan Loserth, rodák z Fulneka na Moravě,¹⁾ celý vědecký život svůj věnoval českému husitství a otázkám s ním spojeným. Z jeho péra v „Reální encyklopaedii pro protestantské bohosloví a protestantskou církev“²⁾ pocházejí pěkné články o Jakoubkovi ze Štíbra, Matějovi z Janova či Janovovi, Miličovi, Viklefovi atd.

---

onu neobratnou čárku, která vede od nosu k bradě, vykládati za knír dolů visící.“ V XVI. stol. najednou vyskytuje se Hus s vousem čím dále delším a zbytečno by bylo dokazovati, že tak stalo se od výtvarníků německých, protestantských, od nichž brzy nový typ Husův dostal se do Čech a tu byl ochotně přejímán i dále rozmnožován a přeceňován“ (D. c. 38.)

Toto doznání „Havlíčka“ jest nejen nápadným, ale i významným. Volnomyšlenkáři tedy přiznávají, že nynější oslavovatelé Husa přijali podobu „největšího“ Čecha od německých protestantů a ač zmiňují se o celé podobě Husově, zamlčují přece, byť byli i první stránku svého listu ozdobili obrázkem Oldřicha z Richenthalu, jak Hus veden jest na hřanici, že Hus svým obtloustnutím podobal se celé řadě katolických kněží, o jichž zevnější podobě právě volnomyšlenkáři a socialní demokraté tolik a tolik již byli napsali.

¹⁾ Loserth narodil se 1. září 1846. Studoval ve Vídni v letech 1866—1871. Roku 1871 byl tamtéž gymnasijsním professorem. Roku 1875 stal se mimořádným a r. 1877 řádným professorem na universitě v Černovicích. Od r. 1893 působí ve Štýrském Hradci.

²⁾ „Realencyklopaedie für protestantische Theologie und Kirche“, 3. vydání.

Zvláště však zdařilou jest jeho monografie o Husovi.³⁾

„Viděla-li v tomto muži,“ tak dí Loserth doslova, „daleko větší polovice českého národa již za jeho života proroka a apoštola, počala po smrti jej uctívati jako mučedníka a světce. Na ulicích v městě i po venkově zavznívaly písně ku chvále toho, jenž za pravdu Kristovu prý prolil krev, Husův svátek byl zvláštními obřady slaven rok co rok dne 6. července a pražská universita v manifestu k „rozličným královstvím a zemím“ ze dne 23. května 1416 velebí Mistra Jana, ovšem že přehnaně, „pro čistotu jeho života, o níž od mládí každý měl příležitost se přesvědčiti. Nikdo ze spravedlivých nemůže mu nijakého provinění vytknouti, ba každý chválí jeho činnost učitelskou, jeho schopnosti, dovednost, hloubku odpovědí, horlivost na kazatelně a jeho nauku čistou, jež pouze zlobou jeho protivníků byla zvrácena. Již za života podobal se světci, byl pln pokory a zbožnosti, pohrdal bohatstvím, byl přítelem chudiny, byl to muž apoštolský příkladného života, jenž čistotu a prostotu staré církve obnoviti usiloval. Byl učitelem, jemuž nebylo rovného ve všem tak, že nebyl více ctnostným, ale ctností samou.“ Hus, pravda, vynikal některými ctnostmi, ale v bojích na pražské universitě a se svými církevními odpůrci ukazoval ne-

---

³⁾ D. c. VIII., 472—489.

jedenkráté i velice hrubou stránku své povahy. Je-li třeba, tupí a laje . . . “

„I co se týče jeho učenosti,“ píše Loserth dále, „musí se hodně slevovati, neboť všude tam, kde odbočuje od Viklefa, jest nejistý, tápavý a rozvláčný. Vlastních reformačních spisů máme z jeho péra velmi málo; jsou to hlavně jeho polemiky proti Stanislavovi a Pálečovi a spis o církvi, kdež ovšem vše čerpáno zase z Viklefa.“

„Že všechny spisy Viklefovy byly Husovi známy, můžeme tvrditi směle, alespoň jisto jest to o těch, jež roku 1410 v Praze byly spáleny. Vždyť známo, že Hus Viklefov „Trialogus“ přeložil a zaslal jak markraběti moravskému Joštovi, tak jiným vynikajícím mužům, laikům i ženám. Mimo to znal Hus také Viklefovy spisy o těle Páně, o církvi, o moci papežské a zejména kázání velmi dobře. Viklefov spis o církvi si zcela přivlastnil.“) Kniha tato a pak „De potestate papae“ obsahují podstatu Husovy nauky . . . “

„Historická látka, již Hus v posledně citovaném spise uvádí, je zcela vzata z Viklefa. To pak, co uvádí o zkaženosti církve v kázáních a což je ostrou kritikou současného kleru (kněží) a mnichů, co dále praví o velikých škodách pro obyvatelstvo celé země a říše, že mrtvá ruka má majetek, co připomíná o povinnostech vrchností, aby to-

---

) T. j. O moci papežské.

tiž církev očistily: všecko téměř doslova je vzato z kázání Viklefových.“

„Jest velmi význačným pro poměr Husův k Viklefovi, že ony tři veliké řeči: De sufficientia legis Christi, De fidei suae elucidatione a De pace,⁵⁾ jimiž Hus koncil na svou stranu strhnouti chtěl, jsou doslova kázání Viklefova, že v Čechách Viklefovy „sermones“ (kázání) připisovaly se Husovi, ba že Hus ve svých menších pracích krátce tam, kde Viklef má slovo Anglia (Anglie), dává slovo Boemia (Čechy) a ostatní zůstává stejno.“

„Naproti tomu ovšem je do jisté míry také pravda, že Hus útoky Viklefovy proti svátostem a některým zřízením církevním jenom částečně následoval, ale sluší uvážiti, že Hus nepojednává jako Viklef o celém bohosloví, ale podává jenom jeho úryvky, anebo přednáší je ve formě co nejkratší. Ba, ač sám tvrdí s určitostí, že nenásleduje Viklefa v učení o večeři Páně, přece není tomu tak.“

„Za veliké důsledky svého vystoupení má Hus co děkovati ne svým ctnostem, ani své učenosti, ale horlivé své činnosti na kazatelně, činnosti, již ani starší proslavení kazatelé čeští, ani jeho souvěkovci chlubiti se nemohli. Ale i tu Hus je zase věrným nohsledou Viklefovým. Záslužnější nežli podávání Svátosti, praví totiž Viklef, jest ká-

---

⁵⁾ T. j. „O postačitelnosti zákona Kristova“, „O vysvětlení své víry“ a „O pokoji.“

zání a ze všech skutků křesťanského milosrdenství není šlechetnějšího, lepšího a žádoucnějšího činu nad kázání. Jako Viklef v poslední době rozvinul neobyčejnou činnost v tom směru, že svá kázání sbíral, „jednoduché kněze“ vysílal a je poučoval, kdo, co a jak má lidu kázati, tak i Hus v žaláři touží po svobodě a to jedině proto, aby lidu mohl kázáním prospěti, ježto o jeho vlivu na lid jest přesvědčen.“

„Hus kazatelnu sice ovládal, ale byl jí i ovládán. Při kázáních v kapli betlémské počínal si jako pravý daemagog, a když v letech 1413 a 1414 dlel mimo Prahu, kázal pod širým nebem, v polích i v lesích způsobem, jenž lid dráždil a štvál. Zatahoval své spory s duchovní vrchností do kázání, pronášel o jednotlivých současných událostech své názory a dovolával se svých posluchačů jako svědků nebo docela soudců. Právě tento daemagogický způsob řeči získal mu přízeň a tak stalo se, že aniž by byl theoretikem v theologických otázkách, byl pravým apoštolem svého anglického mistra. Měl současníky, kteří nad něho vynikali i učeností i výmluvností, ale v umění ovládání mas byl nepřekonatelným.“

„Nové vydání spisů Husových počal roku 1903 uveřejňovati v Praze Václav Flajšhans, od něhož máme také bibliografický seznam všech spisů Husových ve „Sbírce pramenů České akademie“ ve skupině III. v čísle 3. z roku 1900. V prvním svazku tohoto no-

vého vydání děl Husových nalézají se: 1. *Expositio Decalogi* z roku 1903, 2. *De Corpore Christi* z r. 1904 a 3. *De Sanguine Christi*⁶⁾ z r. 1905 . . . Jako polemické spisy Husovy, tak také tyto nemohou se chlubit svou originalitou. I tu Hus následuje věrně, často až slovně, příslušná díla Viklefova. Druhý svazek obsahuje největší a až posud toliko rukopisně známé dílo Husovo: „*Super IV. Sententiarum*“, ediderunt W. Flajšhans et Dr. Marie Komínková. Kniha tato jest jedním z nespočetných komentářů ku známé bohoslovecko-poučné příručce Petra Lombarda. I tu jest Viklef prvním pramenem Husovým . . . Ve třetím svazku jsou *Sermones de Sanctis*.⁷⁾ Vydání toto v Praze roku 1908 opomenulo poukázati v jednotlivostech na odvislost Husovu od anglického reformátora a spokojilo se uvedením několika všeobecných poznámek. Způsob tento musí se označiti za pochybnou metodu ediční. Kdo na př. tu přečte páté kázání „*Maria optimam partem elegit*,“⁸⁾ nemá ani tušení, že v něm toliko jedno jediné slovo, totiž poslední slovo: „*Amen*“, pochází od Husa a všecko ostatní až do poslední písmeny jest majetkem Viklefovým. I rozdíly ve způsobu kázání u obou těchto mužů mělo by se dbáti. Faktum, že celá kázání Viklefova byla

---

⁶⁾ T. j. „Výklad deseti Božích přikázání“, „O Těle Kristově“, „O Krvi Kristově.“

⁷⁾ T. j. „Kázání o svatých.“

⁸⁾ T. j. „Maria nejlepší stránku vyvolila.“

Husem prostě přejata, jest pro kritický text kázání Husových velmi důležitá. Ve velmi obsáhlé míře bylo Husem použito i Viklefovo dílo „Opus evangelicum“ . . . ⁹⁾ Potud Loserth.

Shrneme-li tedy uvedené názory Loserthovy o Mistru Janu Husovi v celek, musíme doznati, že Hus a jeho činnost mají coby děkovati za svou „slávu“ pouze Viklefovi čili že bez Viklefa by byl Hus snad zanikl v dějinách naší vlasti bez veškeré památky, jako zanikla celá řada lidí před ním a po něm . . .

O Husově útěku z Kostnice.

Mistr Jan Hus v měsíci říjnu roku 1414¹⁾ vydal se z Prahy v průvodu některých českých pánů a svých přátel²⁾ na cestu do Kostnice, kde dle vyzvání krále římského Zikmunda před všeobecným sněmem církevním měl se očistiti z příhany kacířství. S veselou myslí, jak vypravují téměř všechny

---

⁹⁾ D. c. XXI., 663—664.

¹⁾ Až posud se mělo za to, že Hus vyjel do Kostnice z Prahy dne 11. října 1414 a to hlavně dle jeho listu „roku 1414 po svátku sv. Václava před odjezdem do Kostnice“ (Sr. Fr. Palacký: Documenta Mag. Joannis Hus, 72.). Ale novější bádání dokazuje, že stalo se tak nejspíše až v druhé polovici října 1414.

²⁾ Z českých pánů se jmenují: Václav z Dubé a Jan z Chlumu, kteří se svou čeledí měli Husa po cestě chrániti, poněvadž posud ochranný list krále římského Zikmunda nebyl mu doručen. Z přátel Husových se připomínají: Jan z Reinšteina, řečený Kardinál, farář v Janovicích, městečku to patřícím Ja-

dějepisné prameny a s nadějí ve vítězství³⁾ ubíral se kazatel betlémský přes Norimberk k svému cíli a dospěl šťastně do Kostnice dne 3. listopadu téhož roku.

Cestu tuto vylicuje sám Hus v několika listech. Tak v dopise, který z Norimberka dne 20. října zasílá svým přátelům v Čechách, praví doslova: „Vězte, že na cestě své nikdy neubíral jsem se na zapřenou (czotato caputio t. j. se shrnutou kapucí), ale veřejně a s otevřeným hledím. Když opustil jsem Čechy,⁴⁾ ihned ve městě Bernově očekával mne před městem se svými kaplany sám plebán. A sotva jsem vstoupil do jeho příbytku, dal přinést veliký džbán vína (cantarum, konev) a velmi přátelsky se svými spolukněžími přijal veškero mé poučení s ujištěním, že byl vždy mým stoupencem. Potom v Novém Městě všichni Němci velmi rádi mne spatřili. Když ubírali jsme se Vajdou,⁵⁾ mnoho lidí se nám obdivovalo a když

---

novi z Chlumu, tedy asi v nynějších Janovičkách u Luže, Petr z Mladenovic, bakalář a písař Jana z Chlumu a jiní. Jindřich z Chlumu, řečený Lacembok, přijel nejspíše dodatečně za Husem již po jeho příchodu do Kostnice.

³⁾ V listě, jež napsal věrným Čechům na počátku října 1414 jako na rozloučenou dí: „Pakli mocný Bůh ně vám ráci vrátiti, tím se veseleji užříme.“ (Docum., 72.)

⁴⁾ Z Prahy ubíral se Hus se svými průvodci k pomeznímu lesu do bývalé české Horní Falce a hranice vlasti překročil za Tachovem.

⁵⁾ Nynější Weiden.

jsme přišli do Sulzbachu, byli jsme hospodou v domě, kde býval soud, lantricht. Tu přítomným a ve dveřích nás očekávajícím konšelům a starším jsem řekl: „Jsem Mistr Jan Hus, o kterém, jak se domnívám, jste již slyšeli mnoho zlého. Tažte se mne tedy.“ I tázali se mne a odpovídal jsem jim ku mnohým věcem a vše přijali velice laskavě. Potom jsme projeli Hersbrukem a přenocovali jsme v městě Laufenu. Tu přišel ke mně plebán, veliký právník, se svými kaplany. Rozmlouval jsem s ním a přijal vše velice radostně. Potom jsme dojeli do Norimberka. Tu o našem příchodu rozšířili zprávu kupci, kteří nás předjeli. Proto lid stál po ulicích, pohlížel na nás a dotazoval se, kdo jest z nás Mistr Hus. Před obědem zaslal mi list Mistr Jan Helvel, plebán od sv. Vavřince, ve kterém psal, že již dávno toužil se mnou mluvit. Jemu na témže listě jsem odpověděl, aby ke mně přišel. I přišel. Když pak již napsal jsem prohlášku (intimaci) a chtěl jsem ji uveřejniti,⁶⁾ poslal pro mne pan Václav (totiž z Dubé), že sešli se měšťané a doktoři, kteří chtějí se mnou mluvit a mne viděti. Ihned vstal jsem od stolu a šel jsem k nim. Doktoři se rozhodli, abychom rozmlouvali v soukromí. Jim jsem odpověděl:

---

⁶⁾ Všude, kudy Hus se ubíral, uveřejňoval na kostelních dveřích zvláštní listy tak zvané intimace či prohlášky, ve kterých latinsky a německy ohlašoval, kdo je, kam jde a obhajoval se z nařknutí kacířství.

Kážu zřejmě a proto chci, aby mohl slyšeti, kdokoliv by chtěl. Potom jsme rozmlouvali u přítomnosti konšelů a měšťanů až dlouho po západu slunce (crepusculum noctis, smrákání). Byl tam také jeden doktor ze řádu kartuziánův, který neslýchané uváděl důvody. Pozoroval jsem, že Mistru Vojtěchovi, plebánu od sv. Sebalda se nelíbilo, že měšťané se mnou souhlasili. Také vězte, že posud nikdo nepřátelsky proti mně nevystoupil. Na každé hospodě dávám hostiteli pro hosty deset prohlásek a všude je připevňuji (lepím). Také hospodyně s muži svými velmi ochotně mne obsluhují. Nikde nezakazují mi konati služby Boží a všichni chválí mé německé prohlášky. Vyznávám tedy, že mne Němci milují stejně jako obyvatelstvo Čech. A o čem se mám zmíniti ještě? Pan Václav právě tak jako pan Jan (totiž z Chlumu) velice uctivě a ochotně se ke mně chovají a jsou jako hlasatelé pravdy, ba, abych to lépe řekl, obhájci pravdy. V jich průvodu s pomocí Boží vše šťastně se děje. Král nalézá se u Rýna a spěchá k němu pan Václav z Leštna (t. j. z Dubé). My přímo pospícháme do Kostnice, kamž blíží se papež Jan.“⁷⁾

V jiném dopise, zaslaném již z Kostnice dne 4. listopadu 1414 dí zase Hus: „Dorazili jsme do Kostnice v sobotu po svátku Všech svatých bez veškeré nehody a prošli

---

⁷⁾ Documenta, 75—76. Též Karel Vlad. Zap, Kronika českomoravská, II., 643—645.

jsme více městy, ve kterých uveřejňovali jsme prohlášky latinské a německé. Jsme v Kostnici v ulici, jež jest na blízku obydlí papežova. Přišli jsme sem bez ochranného listu. Druhého dne Michael de Causis dal přibíti na kostele obžalobu (proces) proti mně a vydal obšírnou vyhlášku, že tento proces jest proti exkomunikovanému⁸⁾ a zatvrzelému Janu Husovi, jenž jest v podezření pro kacířství atd. Já však s pomocí Boží si toho nevšímám, poněvadž vím, že Bůh poslal ho proti mně, aby mi zlořečil pro moje hříchy a aby se ukázalo, že umím a chci trpěti. Pan Lacembok s panem Janem Kepkou (t. j. z Chlumu) byli u papeže a rozmlouvali s ním o mně. Ten pravil, že neužije proti mně násilí. Vypráví se, ale jen potichu, že Benedikt, papež Španělský, jede ke konciliu. Dověděli jsme se dnes, že král burgundský s králem brabantským se s cesty vrátili a že král Zikmund musil setrvati přes tři dny v Cáchách za příčinou korunovace. Papež tedy s koncilium musí na něho sečkat. A protože Kostnice jest vzdálena od Cách 70 mil, myslím, že král stěží se dostaví před Narozením Páně. Dle toho soudím, že koncil skončí, nebude-li rozbit, asi kolem Velikonoc . . . Pan Lacembok dnes jede ku králi a nakázal mi, abych před příchodem krále ničeho nepodnikal. Doufám, že budu odpovídati ve veřejném slyšení. Francouzové

---

⁸⁾ T. j. Z církve vyloučenému.

jsou tu mnozí a Italové také, ale arcibiskupů a biskupů je málo. Kardinálů je tu dosti. Přijeli na oslích, ale „jsú lačni“ . . . Z českých rytířů jest v Kostnici toliko pan Jan Kepka, jenž mne doprovázel a chránil opravdu rytířsky a všude více prohlašoval nežli já sám, že jsem nevinný.“⁹⁾

O dva dny později, totiž dne 6. listopadu 1414 znovu z Kostnice píše Hus: „Vězte, že se mi dobře daří ve všem. Přišel jsem bez ochranného listu papežova do Kostnice.“¹⁰⁾ Proste tedy Boha, aby mi dal vytrvalost, protože mnoho statečných odpůrců proti mně vystupuje, jež obzvláště popouzí prodavač odpustků pasovský děkan, nyní již probošt a Michal de Causis, který ustavičně přibíjí procesy proti mně. Ale ničeho se nebojím a nestrachuji v důvěře, že po velkých bojích následuje velké vítězství a po vítězství ještě větší odměna a větší zmatek mezi těmi, kdož pronásledují. Papež nechce začít proces a říká: „Mohu já za to? Vždyť vaši mají v tom prsty.“¹¹⁾ Dva biskupové a jeden doktor mluvili s panem Janem Kepkou, s jehož slovy mlčky jsem souhlasil. Seznávám, že bojí se mého veřejného vystoupení a slyšení, jež, jak doufám v Boha, bude mi dáno, až přibude král Zikmund. O králi pravil mi

---

⁹⁾ Docum., 77—78.

¹⁰⁾ „Veni sine salvo conductu papae ad Constantiam“. Docum., 78.

¹¹⁾ „Quid ego possum? Tamen vestri faciunt.“ Docum., 79.

pan Václav z Leštna, že velice se radoval, když šlechtetný pan Václav mu oznámil, že přímo bez ochranného listu jedu do Kostnice. Ve všech městech dobře nám bylo, byli jsme ctěni, a uverejňovali jsme prohlášky latinsky a německy v královských městech říšských, kdekoliv jsem rozmlouval s doktory. Předě mnou jel biskup lubecký, jenž vždy o jeden den před námi se bral a rozšiřoval řeči, že mne vezou spoutaného na voze a že toho dbají, abych nemohl mluvit s lidem. Proto, jakmile jsme se blížili k nějakému městu, vybíhaly zástupy nám vstříc na podívanou. Ale nepřítel zastyděl se ve své lži, a lid byl rád, když uslyšel pravdu.*¹²⁾

Konečně v českém dopise ze dne 16. listopadu 1414 uvádí Hus: „I protož nejmilejší bděte, aby lest ďábelská nepodtrhla vás. A tím buďte pilnější, čím více Antikrist se protiví, neboť soudný den se blíží, smrt mnohé svírá (trutí) a synům Božím nebeské se království blíží . . . Víte nejmilejší, že haněním Antikrist na nás se osopil a ještě mnohým na vlase jest neuškodil, jakožto i mně, ač se jest velmi obořil na mě . . . Již mě jest (Bůh) dovedl do Konstancie beze vsí pohromy (překazy); a na celé (vše) cestě jeda zjevně jako kněz a sám se hlasitě oznamuje lidu ve všech městech, nenalezl jsem zjevného nepřítel, aniž bych jich měl mnoho v Konstanci, když by české žakovstvo (kle-

---

¹²⁾ Docum. 78—79,

rikové), jenž lanžuje po obrocích a po lakomství (loví církevní obročí a zaslepeno jest lakotou), lidí na cestách nesvodili . . . Vězte, že jsou pro mě nikdež služby nestavili, aniž v Konstanci, v níž jest za mne sám papež sloužil . . . ¹³⁾

Tyto uvedené zprávy Husovy o cestě českého reformátora do Kostnice a příhodách, jež se tehdy staly, docházejí stvrzení také listem jeho přítele, Mistra Jana, řečeného Kardinála, jenž 10. listopadu 1414 píše do Čech: „Ačkoliv láskám vašim z cesty a pobytu svého v Kostnici mnoho listů jsem zaslal a v nich dle pravdy vše vylíčil, nyní, abych ukázal nepřetržitou lásku k vám, dávám všem věděti, že včera auditor posvátného, kéž by tomu tak bylo, paláce papežského s biskupem a purkmistrem kostnickým přišli do našeho příbytku a mluvili s Mistrem, že veliká rozpře povstala mezi papežem a kardinály o zamýšleném zotření interdiktů na našeho Mistra.¹⁴⁾ Posléze se usnesli, že navštíví Mistra a jemu sdělí, že papež z plnosti své moci zastavuje již vyneseny interdikt a exkommunikaci, již Mistr Jan byl stížen, ale že nicméně jej prosí, aby pro uvarování se pohoršení lidu a hluk slavným službám Božím, od nich konaným, přítomen

---

¹³⁾ Documenta, 81—82.

¹⁴⁾ Latinský originál píše: „Qualiter altricatio magna inter papam et cardinales versata est de interdicto fulminato praetenso contra magistrum nostrum.“ Docum., 80.

nebyl, ale dle vůle své co nejsvobodněji docházel do jiných kostelů v Kostnici a po Kostnici navštěvoval místa kterákoliv. A jak dle pravdy jsme zvěděli, všichni se obávají jeho kázání ku kněžstvu, ku kterému Mistr Jan se připravuje.¹⁵⁾ Alespoň kdos, zda přítel či nepřítel, není známo, včera ohlásil v kostele, že Mistr Hus příští neděli v kostele kostnickém bude kázati ku kněžstvu a každému z přítomných že dá po dukátě.“

„Jsme v Kostnici zcela svobodni a Mistr denně koná služby Boží jako konal po celé cestě až podnes. Mistr také souhlasí s radou uherského krále, že až do příchodu jeho ničeho nepodnikne na obranu pravdy, anebo na obranu svou vlastní. Protože však jednání koncilu ještě nepočalo, nepřišlo žádné poselstvo ani královské, ani knížecí, a nic určitého se neví také o Řehořovi a Benediktovi nebo o jich vyslancích, myslíme, že koncil stěží započne v několika nedělích. Vězte a řekněte dotyčným, že všichni, kdož osobně byli předvoláni a ostatní (kdož se ohlašují), že na dveřích a veřejných chrámových veřejně se ohlašují, jak se ví, aby se zachránili.¹⁶⁾

---

¹⁵⁾ „Praedicationem, quam M. Joannes praedicare intendit.“ Docum., 80.

¹⁶⁾ V originále se čte: „Sciatis, et illis dicite, quia omnes personaliter citati et ceteri, ut seitur, in ostiis et valvis ecclesiarum publice denuntiantur, ut sibi videantur.“ Docum., 80. Slova „ut sibi videantur“ zdála se Palackému chybou a proto připojil k nim svůj obdiv slovíčkem „sic“. Nejsou však chybou. Ve středověké latině slovo „sibi videri“ bylo často

Michael de Causis ryčně plní svou úlohu . . . Hus¹⁷⁾ posud není upečená a nebojí se upečení, protože letos v sobotu před svátkem sv. Martina jest slavná vigilie (t. j. půst), kdy husy se nepojídají.¹⁸⁾

Vedlo se tedy Husovi, jak z uvedených dokladů jasno, po jeho cestě do Kostnice velmi dobře. Ba i v Kostnici samé z počátku vše k jeho prospěchu se obracelo, ale čím dále situace jeho se zhoršovala a v polovici listopadu již byla takovou, že sám se jí zhrozil, jak svědčí zpráva Jana z Reinšteina o martinské huse.¹⁹⁾ Poněvadž pak, jak týž Jan z Reinšteina podotýká ještě, všichni, kdož osobně před koncil byli povoláni, ohlašují se písemně na dveřích biskupského kostela v Kostnici, jak se ví, pouze proto, aby se zachránili, jest jisto, že v nejbližším okolí Husově uvažovalo se o poměru kazatele betlemského ku koncilu, případně snad také o jeho zachránění se, když by koncil zaujal k věci jeho nepřiznivé stano-

---

užíváno a znamenalo postarati se o sebe, zachrániti se za všech okolností. Jsou tedy tato slova dvojsmyslná, neboť postarati se o sebe, dá se všelijak vyložiti, ale ve skutečnosti Jan z Reinšteina myslí jimi útěk.

¹⁷⁾ V originále je slovo „auca“, jež znamená sice husu, ale také ptáka, anebo ještě spíše ptáčka. Tedy dalo by se toto místo věrněji přeložiti: „Ptáček (Hus) posud není upečen . . .“ Nový doklad dvojsmyslnosti psaní Jana z Reinšteina a jeho humoru.

¹⁸⁾ Documenta, 79—80.

¹⁹⁾ Sr. co bylo řečeno o slově „auca“.

visko. Tato fakta, myslím, jsou dosti jasná a průhledná, uvážíme-li nejen humoristický a posměšný ton dopisu právě připomenutého, vždyť humor a posměch mnohdy mají za účel zakrýti nemilou pravdu, ale i souvislost jednotlivých jeho vět. Jistě není bez významu, že po větě, v níž farář janovický dává poučení, jak se mají zachovati ti, kdož ke koncilu osobně jsou voláni, následují hned slova: „A Michal de Causis ryčně plní svou úlohu.“ Tu nutno v této spojitosti vždy vzpomenouti na Husa a jeho osobní povolání do Kostnice. Posléze, poněvadž Jan z Reinšteina byl velmi důvěrným přítelem Husovým tak, že jej dobrovolně až do Kostnice provázel a s ním tam trval, čili protože Hus a Jan z Reinšteina byli jedno srdce a jedna duše, Jan z Reinšteina sděluje jistě tu tolik, co v srdci nejen jeho, ale i Husově se odehrávalo.

Záležitost Husova však nabývala u koncilu vždy děsivější podoby, což Hus velmi dobře znamenal. Odpůrci jeho se množili a přinášeli stále více a více dokladů k jeho odsouzení stačících. Mimo to Hus dobře věděl, že na dokázané a tvrdošíjné kacířství jest určen trest, jenž záležel v Německu v upálení anebo v doživotním žaláři. A tu jistě pomýšlel nejen o svém sporu při koncilu, ale i o svém případném zachránění. V jakém smyslu a směru myšlenky Husovy, týkající se tohoto posledního se braly, nevíme, ale z dopisu Jana z Reinšteina souditi můžeme,

uvážíme-li jeho blízký poměr k Husovi, že o možném útěku z Kostnice byla také asi řeč.

Od myšlenky ke skutku nebývá daleko. Proto nepřekvapí, že některé dějepisné prameny píší o útěku Husově z Kostnice.

Alespoň Jan Cochlaeus píše: „Hus, jakmile do Kostnice přišel a viděl, že docela jinak bude se mu zápasiti uprostřed nejučenějších mužů ze všech národů, nežli (se mu bojovalo) v Praze v kapli betlemské před laiky, toužícími po novotách, v universitě, anebo před šlechtou, jež jest žádostiva církevního majetku, či docela na venkově před lidem hrubým a duchovenstvu nepřátelským, ba když se dověděl o sobě povědomých a nepřátelským smýšlením naplněných odpůrcích z českého duchovenstva, kteří do Kostnice přišli, aby na něho žalobu s doklady podali, počal se ohlédati, jak by utekl, protože byl přesvědčen, že těžko bude se moci před otcí sněmovními zodpovídati z tolika neštěstí, jež po Čechách duchovenstvu a náboženství způsobil, leč by veřejně vše odvolal a pokání činil; vždyť odpůrcům jeho bude volno svobodně, beze strachu a bez hrůzy se strany zuřícího lidu, mluvití proti němu a podávati důkazy o všech bezprávích, jež z jeho kázání duchovenstvu, kostelům a celému katolickému náboženství vznikla.“

Potom též auctor pokračuje: „Aby tedy Hus všemu nebezpečí unikl, zosnoval následující plán o svém útěku. Najal si vůz od kteréhos sedláka, do kterého tajně vstoupil

a slamou zcela se přikryl. Takto vyvezen, domníval se, že šťastně vyvázl. Jakmile však o tom se dověděl purkmistrovský úřad v Kostnici, ihned sehnal zástup jezdců, aby za ním se pustili. Tito dohonivše jej na útěku, zase do Kostnice zpět jej přivedli. Poněvadž o návratu Husově rozšířila se zpráva seběhl se veliký zástup lidstva, aby viděl toto zvláštní divadlo. Hus však máje stále na mysli útěk, když v pobíhajícím zástupě povstal zmatek, ježto mnozí sem tam bezmyšlenkovitě proudili, z nenadání vymknuv se těm, kdož jej zpět vedli a vmísiv se v lid, vyhledal si vhodný úkryt. Ale brzy byl dopaden a odveden do biskupského domu, v němž bydlil papež Jan XXIII. Tu pak byl chován a pilně střežen po osm dní a posléze v klášteře čili v konventě bratří sv. Františka do pevného žaláře vsazen.“

Cochlaeus, aby pravdu své zprávy zdůvodnil a aby se nezdálo, že snad z předpojatosti proti Husovi mluví, dovolává se ihned svědectví Oldřicha Richenthala a píše: „O tomto útěku Husově Oldřich Richenthal, měšťan kostnický ve svých německých dějinách, jednajících o koncilu kostnickém, jež s obdivuhodnou pílí vypravil nejen tím, že sebral, ale také tím, že i vymaloval znaky všech knížat, biskupů, šlechticů a prelátů tehdy v Kostnici dlících, vypravuje trochu jinak. Tvrdí totiž, že Jan Hus v bytě svém často sloužil mši svatou, ku které se lid ze všech stran sbíhal. Když pak toto, poněvadž

byl exkomunikován, bylo mu od biskupa kostnického, jakožto místního biskupa zapovězeno a Hus nicméně stále mši svatou sloužil, že biskup zakázal lidu, že tento nesmí mši Husově obcovati. Hus tedy počal činiti přípravy k útěku. A proto o třetí neděli postní, když ráno odsloužil mši, vzal si chléb a láhev vína a ukryl se na voze pana Jindřicha Lacemboka, jenž toho dne po polední měl odejeti na venkov, aby do města dopravil slámu, oves a seno. Když tedy Hus při obědě se neukázal, a nikdo nevěděl, kde by byl, Lacembok ihned odebral se k purkmistrovi města a stěžoval si, že Jan Hus utekl a žádal, aby ihned se zavřely městské brány a aby jezdci i pěší byli povoláni, kteří by ho na útěku pronásledovali. Když to se stalo, nalezen byl Hus ukrytý ve voze. Po obědě však rychle skončeném Lacembok posadil jej na kůň a dovezl do paláce papežova. Ale Hus dovolávaje se svého ochranného listu, tvrdil, že nesmí býti uvězněn. Lacembok mu řekl: Vždyť bylo určeno, abys se očistil z kacířství, aneb abys umřel, neodvoláš-li. Mezi tím Hus náhle s koně seskočil a vrhl se do zástupu Čechů kolem stojících. Sluhové papeže a kardinálů potom rychle se dostavili a chopivše se Husa, odvedli jej do paláce papežova. (Papežští sluhové nosí pozlacené hole). Král římský pro ochranný list by byl rád Husa ze žaláře vysvobodil, ale doktoři mu řekli, že zatvrzelému kacíři nesmí se dávat ochranný list. Po

osmi dnech převeden byl Hus do kláštera Dominikánův a tu bedlivě byl strážěn. Učení muži jej často navštěvovali, aby ho od jeho kacířství odvrátili. Tolik Oldřich z Richenthalu.¹⁸⁾

Hus, zakládají-li se právě uvedené zprávy Cochlaeovy a Richenthalovy na pravdě, když tedy viděl, že záležitost jeho v Kostnici jest ztracena, pomýšlel na záchranu svého života útekem, a i o útěk, ovšem s nezdarem, se pokusil. Pravím znovu, zakládají-li se zprávy Cochlaeovy a Richenthalovy na pravdě. Poněvadž však zpráva Cochlaeova Richenthalovy jest o mnoho pozdější a opírá se hlavně o ni, můžeme slova Cochlaeova nechat stranou a zkoumati pouze, pokud sdělení Richenthalovo jest pravdivo.

Dle tohoto auktoru, který, mimochodem řečeno, byl vážným měšťanem kostnickým a zároveň úředníkem městským právě v době, kdy koncil v Kostnici zasedal a který sepsal o koncilu kostnickém velmi vážné dílo, tak, že sám Palacký nazývá ho „ctihodným spisovatelem,¹⁹⁾ Hus z Kostnice neutekl, ale toliko o útěk se pokusil. Bylo to v třetí neděli v postě. Hus po mši svaté, krátce asi před obědem, ukryl se s kusem chleba a láhví vína ve voze pana Jindřicha Lacem-

---

¹⁸⁾ *Historiae Hussitarum libri duodecim, per Joannem Cochlaeum, artium ac sacrae theologiae magistrum, canonicum Vratislaviensem operose collecti*, z roku 1549, na str. 72—74.

¹⁹⁾ Sr. výrok Palackého doleji!

boka, který odpoledne měl vyjeti z města, aby dopravil potřebnou píci a stelivo pro koňstvo tohoto českého šlechtice. Když Hus toho dne k obědu nepřišel, jeho přátelé se toho zalekli a pan Lacembok pospíchal ke kostnickému purkmistrovi s oznámením, že Hus utekl, aby týž dal zavřítí vsecky brány města a Husa pronásledovati nejen od pěších v městě, ale i od jezdců mimo město. Purkmistr ihned vyhověl tomuto přání a Hus nalezen byl ukrytý ve zmíněném voze pana Lacemboka. Pan Lacembok, který s útekem Husovým nesouhlasil, poněvadž bylo od přátel jeho v Čechách určeno, aby Hus buď v Kostnici se očistil z kacířství, anebo, aby, neodvolá-li, umřel, dal Husa dopravit do paláce papežova. Hus však, když znamenal, kam jej vezou, pokusil se znovu o záchranu. Seskočil s koně, vmísil se v zástup lidu a našel vhodného úkrytu. Nicméně byl přece později dopaden a uvězněn.²⁰⁾

Tolik o Husově útěku uvádí Richenthal. Nechci rozhodovati, pravdou-li vše čili nic, ale pokusím se ve vypravování toto vrhnouti trochu světla.

---

²⁰⁾ Kronika Richenthalova z r. 1453 nalézá se též o jednom exempláři v středním sále druhého patra městského musea v Praze v oddělení památek na Jana Husa. Alespoň Dr. Harlas v „Národní Politice“ dne 7. června 1914 píše: „V oddělení památek na Jana Husa zájem budí pěkný výtisk kroniky Richenthalovy o koncilu Kostnickém z r. 1483, vzácného tisku, v němž je celá řada rytin, zobrazujících smrt Husovu, výjevy z Kostnice a pod.“

Hus dne 6. listopadu roku 1414 píše svým přátelům v Čechách: „Přišel jsem do Kostnice bez ochranného listu papežova.“²¹⁾ Proto před tím dne 4. listopadu čili hned „nazejtří po příjezdu mém“ vyslal pana Jana z Chlumu a pana Jindřicha Lacemboka k Janovi XXIII, oznámiti jemu, že již se dostavil a prositi ho za potřebnou ochranu, t. j. za papežský ochranný list. Byl tedy Hus sám dle uvedených jeho slov a dle jednání českých pánů Jana z Chlumu a Jindřicha Lacemboka přesvědčen, že glejt Zikmundův, napsaný ve Špýru dne 18. října 1414 a dodaný jemu až v Kostnici, nemá pro něho při koncilu žádného významu. Téhož přesvědčení byli i Čechové, tehdy v Kostnici dlící a Husa provázející, ježto jinak by byli Jana XXIII. o ochranu Husovu nežádali. Jan XXIII. vydání ochranného listu Husovi odepřel a pouze slíbil, že nedá mu ukřivditi, kdyby i jeho vlastního bratra byl zabil. Byl tedy Hus v Kostnici proti právům koncilu vlastně beze vší ochrany.

Odpůrců Husových v Kostnici stále přibývalo a důkazy proti Husovi, jakožto kacíři, se hromadily. Byli tehdy již v Kostnici z protivníků jeho přítomni: kněz Michal z Německého Brodu, bývalý farář u sv. Vojtěcha v Jirchářích v Praze, kterýž nedávno byl od

---

²¹⁾ Slova tato jsou velmi důležitá pro význam glejtu, jež dal Zikmund Husovi a pro nazírání na tento glejt, případně jeho porušení.

Jana XXIII. povýšen na důležitý úřad pa-pežského prokuratora ve věcích víry (de causis fidei), pasovský děkan Václav Tiem, Štěpán z Pálče, Jan Železný, biskup lito-myšlský, Jan Protiva z Nové Vsi, kanovník Ondřej z Brodu, doktor Náz, Angličan Stokes, doktor Albert Warrentrappe, Mistr Jindřich Homberk, doktor práv Pavel Vladimírovič, Mistr Dětrich z Münsteru, Mistr Petr Štorch atd. Z přátel Husových však mimo jeho průvodčí byl tu toliko farář z Janovic Jan z Reinšteina. Proto Hus ve svých dopisech z této doby tak často vyslovuje naději v pomoc Boží, zmiňuje se o množství svých nepřátel a podobně.

Jedinou nadějí zůstával Husovi a českým pánům ještě král Zikmund. Ale ten do Kostnice dlouho nepřijížděl a příchod jeho stěží před vánocemi se dal čekat.

Byla tedy, abych to krátce řekl, situace Husova v Kostnici od 4. listopadu 1414, kdy Jan XXIII. odepřel mu vydání ochranný list proti koncilu a slíbil pouze ochranu před násilím čili že se přičiní, aby dle spravedlnosti a zákona s Husem od koncilu bylo jednáno, dosti kritická. A situace tato se zhoršila, když dne 9. listopadu se týž dověděl, že mezi Janem XXIII. a kardinály došlo k jednání o přiostržení interdiktu a exkommunikace, jimiž Hus byl stížen, ale že posléze bylo rozhodnuto, aby toliko přísně mu bylo zakázáno sloužení mše svaté a návštěva služeb Božích v biskupském chrámě.

Hus zajisté jako kněz dobře si byl vědom, že jednalo-li se o zostření jeho interdiktu a exkommunikace, nabylo se u koncilu většího přesvědčení o jeho vině.

Konečně Hus byl si též vědom rozhodnutí v Čechách od jeho přátel učiněného, že buď se má vrátiti jako vítěz a jako kněz z kacířství nepodezřelý, anebo, neodvolá-li, že má zemřít. Proto tak často zmiňoval se v listech z Kostnice o své smrti, o svém upálení a naději ve vítězství. Ale naděje tato den ode dne klesala. Proto zbývalo, neodvolá-li, jen to druhé. Odvolati však Hus nechtěl, poněvadž mu v tom zabraňovala jeho pýcha a zvláštní povaha. Ostatně i kdyby byl odvolal, bylo by mu to málo platno bývalo pro jeho cíle, poněvadž by byl musil i po odvolání, tak jako tak, na delší dobu na korekci do některého kláštera, jak toho žádalo a posud žádá církevní právo. Neměl tedy Hus v dohledné době žádné naděje na návrat do Čech.

Z těchto příčin snadno se dá vysvětliti, že zmocňovala se Husa málomyslnost a že buď sám, nebo některý z jeho přátel a to nejspíše Jan z Reinšteina, přivedl řeč o možném jeho útěku z Kostnice. Šlechtici s tím nesouhlasili. Vždyť útěk tento byl by se protivil jejich cti a úřadu, jenž jim od nejvážnějších mužů v Čechách a krále Václava byl svěřen, aby totiž Husa do Kostnice doprovodili, a jej tam před koncilem v jeho spravedlnosti hájili, čili aby ručili nejen za

Husa před koncilem, ale také aby s druhé strany ručili koncilu, že Hus se před něj dostaví a bude s ním o své při jednati.

Za takovýchto okolností pokusil se Hus o útěk. Bez vědomí svých šlechtických přátel a na svou vlastní pěst chtěl uniknouti z Kostnice. A sotva se pokus tento stal, zhrozil se jeho následků pan Lacembok. Týž ve vědomí své zodpovědnosti uchýlil se o pomoc k purkmistrovi kostnickému a mu oznámil — důkaz to, že musilo se o útěku Husově mluvití v kruzích českých — že Hus utekl, aby dal jej pronásledovati nejen v městě uzavřením bran, ale i mimo město, vyvázl-li již z něho. Po bedlivé prohlídce byl Hus nalezen v úkrytu na voze. Pan Lacembok vědom si znovu své zodpovědnosti před koncilem a českým národem dal jej dovésti do paláce papežova, kdež asi se mělo rozhodnouti, jak naložiti s ním, aby pokus jeho o útěk se neopakoval. Na cestě k papeži pokusil se však Hus opětně o útěk, jenž se mu zdařil v té míře, že dosáhl bezpečného úkrytu. Byl však brzy i tu vypátrán a vsazen do žaláře. To stalo se ve středu dne 28. listopadu 1414.

„Ve středu dne 28. listopadu“, tak alespoň vypravuje Fr. Palacký, „přišli o polednách biskupové augšpurský a tridentský, purkmistr kostnický a pan Jan z Baden do Husova příbytku, kdež i pan Jan z Chlumu přítomen byl, ohlašující, že posláni jsou od papeže a kardinálův, aby Mistra, jenž tolikráte žádal

o svobodné slyšení, přivedli k nim, jelikož již prý hotovi byli slyšeti jeho. Pan Chlum, dovtípiv se hned pravého účelu návštěvy, znáruživěl proto velice: ne tímto způsobem, pravil, slušelo počínati sobě; M. Hus že stál pod ochranou královou a říše římské, a on Chlum že odpovídati měl za bezpečí osoby jeho; králova že byla vůle, aby před jeho příchodem do Kostnice ničeho předsebráno nebylo ve při Husově; on že tedy protestuje ve jménu Jeho královské Milosti proti jakémukoliv ukvapení v této věci, vystříhaje posly, aby varovali se urážeti čest svaté římské říše. Biskup tridentský odpověděl, že poslové nic zlého neobmýšleli, že přišli s pokojným úmyslem a rádi by vyhnuli se velikému hluku. Tu předstoupiv Hus, řekl: „že přišel sice do Kostnice s tou i žádostí i nadějí, aby mohl vésti věc svou ne před papežem a kardinály toliko, ale přede vším sborem křesťanským; nicméně že hotov byl postaviti se i kardinálům k odpovědi, naděje se, že byť i co zlého jej potkalo, to přece nebude ho moci odvrátiti od pravdy poznané.“ Ochotnost tato pohnula posly ke vlídnějšímu s ním nakládání, ačkoli mezitím všecky sousední domy osadilo bylo vojsko městské, aby na odpor ani pomyslití lze nebylo. Scházeje do nádvoří potkal se Hus se svou hospodyní, která plačíc loučila se s ním; tu rozbřesko se tušení v duši jeho a s patrným pohnutím dav jí své požehnání, posadil se na koně, který v průvodu poslův a

pana Chluma nesl ho do příbytku papežova.²²⁾

Připustíme-li dle podaných zdůvodnění, že Hus vskutku o útěk z Kostnice se pokusil, jedinou, ačkoliv jen na první toliko pohled, obtíží při zprávě Richenthalově jest udání, že stalo se tak o třetí neděli postní, ježto každý při čtení jejím vzpomene na naši dobu svatopostní, jež pravidlem spadá do měsíce února nebo března. Ale o Husovi jest dokázáno, že již od 28. listopadu r. 1414 dlel v tuhém žaláři. Tato okolnost byla také hlavně příčinou, proč někteří dějepisci věrohodnost vypravování Richenthalova popřeli prohlášením, že útěk Husův z Kostnice nedá se zařaditi do běhu jeho života. Soud takovýto však jest naprosto nesprávným. Ba naopak. Udání Richenthalovo, že Hus pokusil se o útěk z Kostnice o třetí neděli postní dodává, jak se hned přesvědčíme, jeho vypravování důraz pravdy.

Ve středověku totiž mimo půst předvelikonoční, jenž slul „Quadragesima“, byly všeobecně zachovávány ještě posty dva, a to jeden před adventem, který slul „Quadragesima sancti Martini“ a druhý před svátkem sv. Jana Křtitele. Půst předvelikonoční čítal šest neděl, z nichž každá nazývala se dle latinského slova, jímž v ten den začínala mše sv., jako na př. neděle Oculi, Laetare a p. Půst před adventem býval však polo-

---

²²⁾ Dějiny národa českého, III., 96—97.

viční, t. j. trval pouze tři neděle, jež nazývaly se první, druhou a třetí nedělí svatopostní bez jakéhokoliv jiného slovného přídavku a začínával buď na den sv. Martina, čili na den 11. listopadu, anebo, bylo-li 11. listopadu v neděli, již v oktávě svátku Všech svatých, t. j. 8. listopadu.²³⁾ Proto, byl-li den 11. listopadu první nedělí postní, připadala druhá neděle postní na den 18. listopadu a třetí na den 25. listopadu. A hle! Právě roku 1414 připadlo sv. Martina na neděli. Proto tato neděle byla první nedělí postní a den sv. Kateřiny, t. j. den 25. listopadu, třetí nedělí postní.

Toto vše musíme mít na mysli, chceme-li správně usuzovati o vypravování Richenthalově o útěku Husovu z Kostnice.

Jan z Reinšteina list napsaný v Kostnici dne 10. listopadu 1414 datuje slovy: „Sabbato proximo ante Martini“²⁴⁾ a hned do-

---

²³⁾ „Církevní slovník“ (Kirchenlexikon) od Wetzera a Welteho, 2. vydání, IV., 1266, dí: „Mimo půst před velikonocemi (Quadragesima) byl v obyčeji dříve na Západě ještě půst sv. Martina (Quadragesima s. Martini) a půst před sv. Janem Křtitelem (Quadragesima s. Joannis Bapt.). První počínal ve svátek sv. Martina nebo v oktávě (osmý den) svátku Všech svatých a trval až do vánoc, ježto byl k nim přípravou . . . První stopy tohoto postu nalézají se již v 5. století ve Francii, odkudž rozšířil se do Anglie, Italie, Německa, Španělska atd. . . . Půst byl právě tak přísný jako před velikonoci. Ve XIII. století trval ještě v Italii, Německu a p., ale znenáhla se zmirňoval . . .“

²⁴⁾ T. j. v sobotu bezprostředně před sv. Martinem.

dává „quia praesenti anno sabbato ante Martini festum ipsius occurrit celebris vigilia,“²⁵⁾ čímž najisto provádí se důkaz, že roku 1414 začala první neděle postní právě v den sv. Martina a třetí neděle že připadla na den sv. Kateřiny. Dá se tedy vypravování Richenthalovo o útěku Husově z Kostnice o třetí neděli postní docela dobře zaraditi v běh života Husova.

Než vypravování Richenthalově o útěku Husa z Kostnice nevěří, tak se dá namítati, někteří dějepisci. Alespoň František Palacký v „Dějinách národa českého“²⁶⁾ píše: „Pověsti lživou, tehdáž po Konstancii troušenou, jako by Hus byl ohlásil veřejné kázání a přece z města utéci se pokoušel, nebyli ovšem (odpůrci jeho, hlavně Michal de Causis a Štěpán Pálec) nevinni“ a v poznámce k tomu dodává: „O této pověsti vypravuje Petr z Mladenovic takto (Docum. Hus., 247—248): „Cum dictus M. Joh. Hus Constantiae staret ad tres hebdomadas cum media, famabatur per civitatem, quod M. Hus ductus fuisset extra civitatem in curru, in quo foenum vehebatur vel ducebatur, sed falsum fuit. Sic enim fuit: famuli equitantes cum dicto curru pro fieno, pannum vel tegumentum, vulgariter Sperloch, de curru non deposuerunt, sed post binam vel trinam

---

²⁵⁾ T. j. protože letos v sobotu před sv. Martinem jest slavná vigilie.

²⁶⁾ D. c. III., 96.

ductionem primo deposuerunt, et sine tecto illo iterum foenum duxerunt. Ex illo tunc aliqui opinabantur vel famabatur, quod M. Hus jam esset extra civitatem in foeno eductus, et sic quod evasisset in foeno et extraductus fuisset; sed in rei veritate nec mentio aliqua de illa re fuit aliquando, sicut post patuit et jam patet.²⁷⁾ Toto jest nejstarší způsob povídky, kteráž později zvláště od Oldřicha Reichenthala líčena, často vyvrácena, nejnověji ještě od Aschbacha (*Geschichte K. Sigmunds II*, 32 a 452) opět hájena jest. Ctihodný spisovatel tento byl by se v tom jistě neukvapil, kdyby z akt sborových ke dni 16. a 18. máje 1415 (u Hardta IV, 213.) byl přesvědčil se, že Hus „a tempore adventus sui hanc civitatem usque ad diem et tempus captivitatis suae“²⁸⁾ ani prahu příbytku svého nepřekročil. Jestliže Hus pokusil se skutečně prchnouti, tedy uvě-

---

²⁷⁾ T. j.: „Když zmíněný Mistr Jan Hus byl v Kostnici po 3½ týdne, povídalo se po městě, že Mistr Hus byl z města vyvezen na voze, na němž se seno dováželo nebo dopravovalo, ale byla to lež. Bylo tomu následovně: Sluhové, kteří s připomenutým vozem jeli pro seno, nesbalili plachtu či příkrývku jeho, již lid Sperloch říká, ale když dvakrát nebo třikrát se senem se vrátili, teprve ji odložili a bez plachty opětně seno přivezli. Z tohoto tehdy někteří se domnívali či šířili zprávu, že Mistr Hus již za město v seně byl dovezen a tak, že v seně vyvázl a za město byl dopraven. Ale v pravdě o tom nebylo žádné zmínky, jak potom se ukázalo a již jest zřejmo.“

²⁸⁾ T. j. „Od času svého příchodu do tohoto města až do času své vazby.“

znění jeho tím již napřed bylo před očima celého světa ospravedlněno: ale proč pak, když potom o to nastaly hádky nekonečné, nikomu netanulo na mysli, aby se dotknul dostatečné této příčiny aspoň jediným slovem? (Sr. akta dne 16. a 18. máje) Oldřich Richenthal, jenž dílo své počal teprv o 20let později spisovati, a to nejvíce z pouhé paměti, máte často dohromady osoby Husa i Jeronyma Pražského, připisujíc jednomu, co vlastně platilo druhému. Tudiž potahoval také outěk M. Jeronyma omylně na přítele jeho (Sr. Gesch. d. Hussitentums u prof. Höflera 104—105)*.

Po Palackém činí podobně i jiní dějepisci jako Helfert, Zap, Tomek atd. Proto i tu třeba podati trochu světla.

Dle právě uvedených slov Palackého zdálo by se, že vše, co Richenthal o útěku Husově v Kostnici byl napsal, bylo pouhou smýšlenkou a lží. Ale při bližším zkoumání důvodů, přesvědčíme se, že veliký náš dějepisec dal se tu příliš unést srdcem a citem místo pravdou. Jest alespoň jisto, že Palacký při líčení života Husova a zvláště jeho pobytu v Kostnici přidržel se zcela líčení Petra z Mladenovic, stranníka to Husova, ba že mnohdy nepověděl ani to, co Mladenovic v neprospěch Husův připomenul. A z tohoto hlediska musíme nazírat i na slova, jimiž se prohlašuje za naprostou bajku připomenutí Richenthalovo o útěku Husově z Kostnice.

Mladenovic píše doslova: „Cum autem dictus M. Joan. Hus Constantiae staret ad tres hebdomadas cum media, famabatur per civitatem, quod M. Hus ductus fuisset extra civitatem in curru, in quo foenum vehebatur vel ducebatur, sed falsum fuit. Sic enim fuit: famuli equitantes cum dicto curru pro foeno, pannum vel tegumentum, vulgariter sperloch, de curru non deposuerunt, sed post binam vel trinam ductionem primo deposuerunt et sine tecto illo iterum foenum duxerunt. Ex illo tunc aliqui opinabantur vel famabatur, quod M. Hus jam esset extra civitatem eductus, et sic quod evasisset in foeno et extra ductus fuisset; sed in rei veritate nec mentio aliqua de illa re fuit aliquando, sicut postea patuit et jam patet,“²⁹⁾ a hned dodává: „Qui si evasisset, nunquam comprehensus fuisset et vinculis mancipatus, et nec finaliter ab eis condemnatus,“³⁰⁾ kteroužto větu však Palacký jak v dějinách tak v dokladech k nim vynechal.

Vypravuje tedy vlastně Mladenovic, že někteří v Kostnici se domnívali, a v tom právě spočívala ona pověst, že Hus z Kostnice nadobro utekl. Hus však neutekl, poněvadž, kdyby byl býval utekl, nebyl by býval žalářován a odsouzen.

---

²⁹⁾ Překlad je uveden výše v citátě u Palackého.

³⁰⁾ T. j.: „Kterýžto (Hus) kdyby byl býval vyvázl, nebyl by býval nikdy chycen, do žaláře vsazen a posléze od nich odsouzen.“

Tož již na první pohled dle uvedených textů poznáváme, že Palacký proti pravdě ve vypravování Mladenovicově vkládá více a vyvozuje z něho docela i lživou pověst o pokusu útěku Husova z Kostnice, čehož však v Mladenovicovi není. Vždyť věta: „Kterýžto kdyby byl býval vyvázl, nikdy by nebyl býval chycen, do žaláře vsazen a posléze od nich odsouzen,“ skoro napovídá, že Hus chtěl vyvážnouti, ale že vyvážnutí se mu nezdařilo, čili že Hus o útěk z Kostnice se v pravdě pokusil.

Podobně jest tomu i s dalším dokladem Palackého, že totiž Hus od příchodu do Kostnice až do svého zajetí ani prahu svého příbytku nepřekročil.

Doklad tento je opětně vzat z Mladenovice a zní v původním textu: „De praedicatione vero, quia ipsum Magistrum Joan. Hus sui aemuli in hac civitate retulerunt praedicasse, respondent domni et specialiter D. Joannes de Chlum hic praesens, qui in Constantia cum dicto M. Joan. Hus continue fuit hospitatus, quod quicumque hoc ausi sunt vel audent dicere, quod ipse M. Joan. Hus hic, ut praemittitur praedicasset, vel quod minus est, a tempore ad ventus sui ad hanc civitatem usque ad diem et tempus captivitatis suae unum passum extra domum, quam inhabitabat, exisset, quod dictus D. Joannes se sub quacumque poena, sive pecuniali, vel alia, cum quolibet tali vult obligare, quod illud, quod Vestris Paternitatibus sinistre retulit

numquam juste et veraciter deducere poterit et probare.“³¹⁾)

Mladenovic tedy vypravuje, že otcové na koncilu shromáždění vytýkali Husovi dle zpráv jeho odpůrců, že týž v Kostnici kázal mimo dům, ve kterém bydlil. Pan Jan z Chlumu naproti tomu však že prohlásil, že Hus v Kostnici mimo dům, ve kterém bydlil, nekázal, ba že ani ode dne příchodu do Kostnice z domu svého, až do okamžiku svého chycení, ani krokem nevykročil. Na důkaz toho pak, že chce pan Jan, dokáže-li kdo opak, čili dosvědčí-li, že Hus v městě kázal a z domů svého před svým chycením odešel, platiti jakoukoliv pokutu čili, abych to řekl krátce, Mladenovic mluví pouze o kázání Husově v městě a mimo dům, v němž Hus společně s českými pány bydlil, ale Palacký vkládá v slova Mladenovicova více, a dokazuje z nich, že Hus se o útěk z Kostnice ani nepokusil, protože prý krokem prah svého příbytku neopustil. Aby pak dosáhl pravdy svého názoru, přeložil Pa-

---

³¹⁾ T. j.: „O kázání však, protože odpůrci Mistra Jana Husa donesli, že týž v tomto městě kázal, odpovídají páni a zvláště pan Jan z Chlumu zde přítomný, jenž v Kostnici se jmenovaným Mistrem Janem Husem ustavičně bydlil, že kdokoliv odvážili se, nebo odvažují toto říkati, že totiž sám Mistr Jan Hus zde, jak bylo uvedeno, kázal, nebo že, což menším jest, od času svého příchodu do tohoto města až do dne a času svého chycení jediným krokem mimo dům, v němž bydlil, vyšel, řečený pan Jan chce jim dáti jakoukoliv pokutu ať peněžitou, ať jakoukoliv jinou a

lacký docela latinské slovo „domus“ nesprávným slovem „příbytek.“⁸²⁾

Poněvadž čeští páni společně s Husem bydlili, byl zajisté hostinský jejich dům dosti rozsáhlý, ježto obsahoval při nejmenším chlévy se dvorem, zahradou a p. Mimo to Richenthal netvrdí, že Hus hostinský svůj dům opustil, ale praví, že se skryl ve voze českého pána Jindřicha Lacemboka, který, poněvadž Lacembok zůstával s Husem společně v domě vdovy Fidy, byl zajisté ve dvoře tohoto domu.

Srovnává se tedy vypravování Richenthalovo zcela s řečí Jana z Chlumu před koncilem. Vždyť Hus vskutku dle toho, co jsem uvedl, i kdyby dne 25. listopadu 1414 o útěk se byl pokusil, až do svého chycení ani krokem z domu svého se nevzdálil, tím méně za tou příčinou, aby v některém kostnickém kostele kázal.

Není také zajisté bez významu, že Mladenovic, když mluví o vykročení Husově mimo dům, v němž tento bydlil až do času svého chycení, užívá latinského slova „captivitas“, jež pocházejíc od slova capere, t. j. utíkajícího chytati, značí tolik jako naše chycení na útěku či po útěku, kdežto o

---

to komukoliv, protože by nikdo ono, co Vaším Důstojnostem neprávě donesl, nikdy spravedlivě a pravdivě nemohl zdůvodniti a dokázati.“

⁸²⁾ Jest zajisté veliký rozdíl mezi domem a příbytkem, čili obydlenou světnicí právě tak, jako mezi latinským slovem domus (dům) a habitaculum (příbytek)

vsazení Husově do žaláře užívá slova „vinculis mancipatus“, t. j. do vězení byl dán. Ba, týž auktor docela když mluví výše o Husovi, klade vedle sebe zcela rozdílná slova: „comprehensus et vinculis mancipatus“, t. j. jako bychom řekli: „byl chycen a do žaláře vsazen.“

Těžší však, než právě rozluštěná, jest námitka Palackého, že v aktech koncilu ze dne 16. a 18. května 1415 není žádné zmínky o útěku Husově z Kostnice, ačkoliv tehdy jednalo se dosti dlouho a obšírně nejen o ochranném listu jeho, ale i o jeho zatknutí. Než i tato okolnost dá se při bedlivějším zkoumání vysvětliti a zdůvodniti.

Sám Palacký popisuje jednání koncilu s Čechy dne 16. května roku 1414 následovně: „Šlechta zemská domlouvala písemně králi Zikmundovi dosti trpce za příčinou zrušení listu a skrze jímání a ukrutné nakládání s Husem. Nežádáno sice ve psaních těchto, aby Hus nepodlehal soudu vůbec, aniž by zniknouti mohl práva i soudcův svých: ale žádáno, aby nebyl ani žalářován, ani podtají a pokoutně souzen, alebrž aby mohl u veřejném slyšení svobodně vésti při svou. Podobnou žádost podali dne 13. května také páni čeští a polští, kteří v Kostnici přítomni byli. Ve spisu tom, složeném a čteném od Mistra Petra z Mladenovic, líčen nejprv krátce způsob, kterak Hus do Kostnice přišed, beze všeho slyšení žalářován byl a pak stěžováno sobě to tím více, poně-

vadž jiní mužové, ježto sbor pisanský za zjevné kacíře byl vyhlásil, nepotkali se v Kostnici s nijakým protivenstvím; nyní že páni tu na sboru přítomní od krajanův svých stíhání bývali, jako by to nedbalostí jejich se bylo stalo. Prosili tedy shromážděné otce snažně, aby ráčili netoliko všimati sobě národu, nesoucího bolestně běhy takové, ale také opatřiti čest římského krále i svou vlastní, dadouce Husovi požití práva dle božské spravedlnosti bez prodlení. Dále stěžovali sobě páni čeští sami na utrhače a nepřátely národu českého . . . Jménem sboru dána jest 16. května pánům odpověď ústně skrze biskupa karkassonského: Husovým uvězněním, že královský list průvodčí nemohl býti rušen, ano se prý zjevilo, že jej Hus teprve dvě neděle po uvěznění obdržel; také že mylné jest, že by bez předešlého vyšetřování žalářován byl, ano prý známo bylo, že byv do Říma pohnán pro své nestání in contumaciam odsouzen a vyobcován, rozřešení neobdržel ani nehledal, pročž že slušně za arcikacíře jmén býti mohl, zvláště an v okolnostech takových se opovážil i v Kostnici kázati k lidu veřejně.“³³⁾

Čeští páni však se touto odpovědí nespokojili. Proto dne 18. května podali novou stížnost koncilu „ohledem na datum ve glejtu Husově . . . také že nepravda byla, že by Hus kdy v Kostnici byl kázal“ a žádali, aby Hus

---

³³⁾ D. c. III., 108.

byl propuštěn na svobodu. Koncil k tomu nesvolil, ale dne 31. května odpověděl žadatelům, že sbor propůjčuje se ku prosbám pánův a hotov jest slyšeti Husa ve veřejném shromáždění dne 5. června.⁸⁴⁾

Česká šlechta tedy a čeští páni v Kostnici dlící, jak z uvedených dokladů jasno, jednali s koncilem pouze o porušení ochranného listu, jejž král Zikmund Husovi byl dal, dále o uvěznění svého Mistra bez předcházejícího vyšetřování a dožadovali se stále pro něho veřejného slyšení. Za to však ani slovem se nezmínili o útěku Husově. Koncil naproti tomu odpovídal ku všem stížnostem v příčině pře Husovy mu podaným, ale rovněž ani slovem se nezmínil o tom, že Hus z Kostnice utéci chtěl a proto že musil býti vzat do vězení. Tolik dle pravdy a dle zachovaných dosud písemných dokladů doznati se musí. Ale to ještě, jak dodávám, není důkazem, že Hus o útěk z Kostnice se nepokusil.

Že česká šlechta ve svých stížnostech ku koncilu o útěku Husově z Kostnice se nezmiňuje, jest zcela pochopitelno. Vždyť většinou či snad vůbec o něm ani nevěděla. Že podobně nezmiňují se o něm ani čeští páni v Kostnici s Husem dlící, jest rovněž pochopitelno. Byl zajisté útěk Husův pro ně něčím nečestným a je zahanbujícím. Proto až úzkostlivě se vyhýbali všemu, co by

---

⁸⁴⁾ Palacký, d. c. III., 103—109.

mohlo jim jej připomenouti. Že však také koncil sám útěk Husův pomíjí mlčením, je sice nápadné, ale konec konců také pocho-pitelné, uvážíme-li, že dle kanonického pro-cesu obžalovaný nemusí se k soudu osobně dostaviti a že před vynesemím rozsudku týž nesmí býti vzat do vazby, vyjme-li se toliko jediný případ, totiž případ zřejmého a tvrdo-šijného kacířství.⁸⁵⁾

Soudíme-li však dle těchto právě uve-dených zásad záležitost Husovu, musíme u-znati, že Hus měl právo vzdáliti se z Kost-nice kdykoliv, že ani nemusil osobně do Kostnice k církevnímu soudu se dostaviti, ba že koncil, když Hus dobrovolně k soudu jeho se dostavil, neměl práva tak dlouho na jeho osobu sáhnouti a ve vazbu jej vzíti, pokud Husovi zřejmé a tvrdošijné kacířství dokázáno nebylo, čili, že útěk Husův z Kost-nice nebyl takovou kanonickou příčinou, aby Hus pro ni mohl býti ve vazbu vzat. Proto také koncil, který šetřil až úzkostlivě všech právních forem, ve svých odpovědích českým pánům ani slovíčkem o útěku Husově se nezmiňoval. Vždyť, kdyby tak byl učinil, byl by uváděl důvod, který s hlediska právního nebyl žádným důvodem. Tím však byl

---

⁸⁵⁾ Sr. spisy Dr. Fr. Kober: Der Kirchenbann nach den Grundsätzen des kanon. Rechts, Tubinky 1863, nebo Fr. Droste: Kirchl. Disciplinar- und Kri-minal-Verfahren gegen Geistl., Paderborn, a zejména Nic. München: Das kan. Gerichtsverfahren und Straf-recht, Kolín n. Rýnem 1865.

by se stal v očích tehdejšího právního světa směšným a byl by podal důkaz o své právní neschopnosti.

Jinak tomu ovšem bylo s kacířstvím. Dokázané a tvrdošíjné kacířství bylo kano-nickým důvodem, aby na Husa bylo uva-leno vězení. Proto, jakmile Husovi bylo ka-cířství prokázáno, musil ho koncil vzíti ve vazbu. A tohoto důvodu vskutku se dovo-lává nejen koncil, ale i biskup karkassonský v odpovědi k českým stížnostem, proč Hus byl vzat ve vězení.³⁶⁾

---

³⁶⁾ Dne 18. května roku 1414 Petr z Mladenovic podává koncilu repliku na odpověď, danou pánům českým jménem koncilu od biskupa karkassonského dne 16. května. V této replice uvá i vždy Petr to, co řekl dne 16. května biskup karkassonský a připo-juje toho vyvrácení. Biskup pak karkassonský dne 16. května dle Mladenovice řekl českým pánům: „Se-cundo, quemadmodum dominis petentibus, qualiter M. Joan. Hus non condemnatus nec tunc auditus huc libere veniens fuit incarceratus . . . Vestrae Paternitates responderunt, quod ipse M. Hus tempore D. Alexandri quinti fuit infamatus super certis erro-ribus . . . ubi nedum simplex haereticus, sed haere-siarcha, id est novorum errorum inventor et semi-nator, censendus est“ (Docum., 262), t. j. : „Podruhé, jak Vaše Důstojnosti, když páni si stěžovali, že Mistr Jan Hus byl vsazen do žaláře, ač nebyl odsouzen, ani slyšán a sem dobrovolně přišel, odpověděly, že tento Mistr Hus za času pana Alexandra V. byl ob-žalován z jistých bludů a proto, aby se osobně do-stavil, volán a tam prostřednictvím svých prokurátorů slyšán. Protože však tvrdošíjně osobně přijíti nechtěl, že byl exkomunikován a v této exkomunikaci dobře po pět let setrval, tak že musí považován býti ne za

Mohu tedy dle právě uvedených vývodů říci: Koncil nezmiňuje se o útěku Husově ani slovem ve svých důvodech, proč Husa do vazby vzal, prostě proto, že útěk tento nebyl kanonickým důvodem a pouze pro něj koncil by vůbec nebyl mohl Husa do vězení dáti. Za to kacířství, jehož také koncil se dovolává, bylo postačitelým důvodem, proč Hus zcela spravedlivě do vězení byl dán.

Konečně Palacký docela se mylí, že Richenthal útěk Jeronymův vykládá omylem o jeho příteli Janu Husovi. Naopak. Richenthal rozeznává docela dobře útěk Jeronymův od útěku Husova. Alespoň Cochlaeus píše o tom: „Ostatně o příchodu tohoto Jeronyma do Kostnice vypravuje Oldřich Richenthal, očitý to svědek, který tehdy v Kostnici byl, ve své německé kronice takto: Jeronym přišel do Kostnice úplně tajně v pondělí o velikonocích v průvodu jednoho scholára tak, že nikdo o tom nevěděl. A když na dvéře chrámu sv. Štěpána připevnil list, jímž snažil se Husa očistiti, brzy Kostnici opustil s takovým kvapem, že zapomněl meč v bytě anebo spíše ze strachu neodvážil se jej ani sebou vzíti. Tehdy já, Oldřich Richenthal, k otázkám přemnohých, kam Jeronym utekl, anebo ve kterém bytě bydlil, nemohl jsem odpověděti, poněvadž nikdo toho nevěděl.

---

prostého kacíře, ale arcikacíře, t. j. za vynálezce a šířitele nových bludů.“

Po šesti však dnech se zvědělo, že byl hospodou v ulici sv. Pavla u hospodáře, jenž slul „Dobrá hodina“. Když však došel až do Českého lesa a zastavil se v jedné vsi u plebána, jenž náhodou tehdy hostil více kněží a Jeronym ihned počal jim vypravovati, ježto byl výborným řečníkem, že byl na koncilu v Kostnici, jenž spíše nežli koncilem nazývati by se měl školou ďáblovou a synagogou satanášovou, jež jest přeplněná lidmi ničemnými a nešlechetnými, on však a mistr Jan Hus že zvítězili za velikých poct, ježto nikdo z doktorů a prelátů nepovážil se jim odporovati a že toho svědky má u sebe, totiž list ověřený 70 pečeti, ba když nejen toto, ale i více podobných nadávek o koncilu přítomní kněží uslyšeli, zarmoucení se uradili, že vše oznámí purkmistrovi. Ten, jak to uslyšel, nakázal jim, aby do rána všeho nechali. Druhého dne z rána však vzal si několik jezdců a když Jeronym přijížděl proti němu, zajačel . . . “³⁷⁾

Shrnu-li tedy vše v celek, co Palacký proti útěku Husovu z Kostnice uvádí, musím doznati, že důvody jeho nejsou přesvědčující a že otázka útěku Husova zůstává nerozluštěnou, poněvadž mnohé důvody mluví, že není podstatné příčiny, proč bychom vypravování Richenthalovu neměli věřiti. Vždyť osoba tohoto muže, jež povznesena byla nad stranické vášně, pravděpodobnost jeho slov ještě zvyšuje.

---

³⁷⁾ D. c. 71.

Dle Palackého, abych pokročil dále, opakuje odpor proti útěku Husově z Kostnice, Josef Helfert. Týž píše: „Mnozí nenadále zatknutí Husovo přičítají nějakému prý pokusu jeho o uprchnutí, který na jevo vyšel. Ano, vypravuje se obšírně, kterak Hus s jedním chlebem a lahví vína — sub utraque? — ve voze páně Lacembokově ukryt, z města se vyvétiti chtěl; kterak ale prozrazen, jat a v náramném davu před papeže jest veden; kterak při tom, prvé nežli došli palácu biskupského, kde papež byl bytem, Hus stráží své znova uskočil, ale ihned zase mezi lidem lapen jest; kterak ho konečně papež hned potom kázal uvězniti. Není nic nepodobného, že se hned po zatčení Husa skutečně snad roznesla takováto pověst a že jí mnozí jak ve sboru tak i kromě sboru opravdu víru dávali. Vždyť máme každého dne příležitost viděti, jak snadno se vyskytají pověsti podobné, jak rychle se roznášejí, jak pevně se jim vůbec věřívá. Ale o historické pravdě skutku takového slušně musíme pochybovati. Mimochodem jen buď připomenuto, že písemný správce povídky této, Oldřich z Reichenthalu, z patricijské rodiny v Kostnici poslý, paměti své teprve po dvaceti letech spisoval i ovšem nejednu věc, jejíž očitým svědkem nebyl, zevrubně v mysli mohl nepodržeti; naproti tomu ale že jiní, jmenovitě souvěcí Čechové, stranníci Husovi, nic o takové případnosti se nezmiňují. Proti tomu dalo by se sice ne bez podobností namítati,

že českým stranníkům Husovým záležitosti musilo na tom, aby věc, která Husovi patrně nesvědčila k prospěchu, mlčením byla pomínuta. Ale rozhodnou váhu přikládáme tomu, že o takové příčině k zatčení Husa v úředních aktách synody nikde žádné zmínky se nenalézají; že král Sigmund, když mu do-
nešena zpráva o uvěznění Husa, prudkým hněvem rozhorlil se proti prelátům pro porušení glejtu od něho daného; že konečně po přijetí králově do Kostnice mnohého přemlouvání a sjednávání bylo zapotřebí, aby uznal postupování proti Husovi — vesměs okolnosti, kterých nesnadno lze srovnati se skutkem tak zřejmým jako jeho pokus o útěk. Ještě více nežli všechno to nasvědčuje tvrzení našemu ta okolnost, že pánové čeští průvodci Husovi výslovně toho se dokládali, že Hus od té doby, co přišel do Kostnice prahu nepřekročil — „quod nunquam a tempore adventus sui ad hanc civitatem usque ad diem et tempus captivitatis suae unum passum extra domum hospitii exiisset“⁸⁸⁾ — tvrzení, které před veškerým sborem veřejně přednésti sotva by se bývali odvážili, kdyby na pravdě založeno nebylo.“⁸⁹⁾

Po Palackém a Helfertovi vyvrací zprávy o útěku Husově z Kostnice také Karel Vladislav Zap, jenž dříve krátce: „I uplynuly

---

⁸⁸⁾ T. j. „že nikdy od času svého příchodu do tohoto města až do dne a času chycení svého jediným krokem mimo dům pohostinský nevyšel.“

⁸⁹⁾ Mistr Jan Hus, 188—190.

asi tři neděle a z nějaké nepatrné příčiny roznesla se po Kostnici lživá pověst, že Hus veřejně ohlásil, že bude kázati a že se chtěl na senním voze v seně ukryt, tajně z města dáti vyvéztí a na útěk dáti.“⁴⁰⁾

Po Zapovi však zprávy o útěku Husově z Kostnice již z českých dějepisů mizí. Alespoň V. V. Tomek ničeho o tom nepřipomíná, ale vyličuje zatčení Husovo takto: „Osud jeho vzal však brzy jiný obrat . . . Nelenili nepřátelé jeho s přípravami k jeho zkáze, sbírajíce záhy všecko, čeho bylo potřeba o obžalování jeho v konciliu, aby jím odsouzen a tudy konečně potlačeno jeho působení jim protivné . . . Toto neminulo se také účinku, ježto ti, ku kterým bylo obráceno, byli jednoho ducha s pobadačem. Staloť se konečně usnešení mezi papežem Janem a kardinály, kteří koncilium řídili, aby byl Hus zbaven svobody i aby se nastoupilo proti němu na soud, kterému se prve nestáním k obsílce papežově do Říma byl vyhýbal. Dle uzavření toho byl pětadvacátý den svého meškání v Kostnici, dne 28. listopadu, prostředkem branné moci odveden ze svého příbytku do paláce papežova pod záminkou slyšení od kardinálů, z rozkazu jejich pak v pozdní noci po témž dni, 29. listopadu, uvězněn nejprve v domě kantora kostnického, po osmi pak dnech, 6. prosince, odveden odtamtud do kláštera Domi-

---

⁴⁰⁾ Česko-moravská kronika, II., 650.

nikánů na břehu Rýna vedle jezera Bodenského.“⁴¹⁾

Helfert, jak z uvedeného nahoře citátu plyne, mimo důvody, jež Palacký proti útěku Husovu z Kostnice připomenul, uvádí ještě, že král Zikmund velice se rozhorlil, když uslyšel, že Hus od koncilu byl vzat do vazby a že po příchodu králově do Kostnice dlouho to trvalo, nežli týž o správnosti tohoto skutku přesvědčiti se dal.

Důvody tyto ovšem jsou podřízenějšího rázu a nebylo by tedy třeba ani jimi se obírat, ale poněvadž předneseny byly, jest nezbytno i je zkoumati.

Jeť známo z Husovy cesty do Kostnice, že již z Norimberka pan Václav z Dubé pustil se za králem Zikmundem na Rýn, aby přivezl od něho pro Husa slíbený ochranný list, dále, že jakmile Jan XXIII. v Kostnici odepřel Husovi vydání proti koncilu ochranný list papežský, hned téhož dne pan Lacembok vsedl na kůň a jel za králem Zikmundem do Cách, aby ve prospěch Husův u něho zakročil a že v listech svých ku králi Zikmundovi čeští páni, vesměs to horliví stoupenci Husovi, velice často připomínají mu, kdykoliv se o Husa jedná, jeho právo nástupnictví v království českém. A tu rozumí se samo sebou, že jak Václav z Dubé, tak Jindřich Lacembok vyličovali králi Zikmundovi Husa ve světle nejkrásněj-

---

⁴¹⁾ Dějepis města Prahy III., 564—566.

ším a jako by se mu od církevních knížat jen a jen krívdilo. Proto nedivu, že král, pokud nebyl správně informován, odsuzoval jednání koncilu, jež u Husa vyvrcholilo ve vazbě, ba že i po svém příchodu do Kostnice ještě Husa v ochranu bral, poněvadž pravého stavu věcí neznal. Mimo to Zikmu d zajisté ujímáním se Husa, chtěl si nakloniti českou šlechtu a tím bezpečněji si pojistiti český trůn. Konečně Zikmund nebyl tak v církevním právě honěn, aby hned dal se přesvědčiti o pravdivosti jeho zásad vůči kacířům. U něho spíše místo zločinů náboženských, jakým přece kacířství v první řadě bylo a jest, rozhodovaly zločiny politické. A proto drahně času to stálo, nežli koncilu se podařilo králi vše vysvětliti a pro zásady kanonického práva jej získati.

Ostatně, kdož dnes dovede posouditi a rozsouditi, nebylo-li ono rozhořčení Zikmundovo proti vazbě Husově jenom strojené. Alespoň sám Helfert o králi tomto píše: „Nestalo se tak brzo, aby veřejný charakter přiveden byl v nepříjemnější nesnázi a v promrzelejší rozpaky, jako přihodilo se králi Zikmundovi pro Husův glejt. Král Zikmund v nejlepším úmyslu vydal dva akty, které ze dvou opačných stran pro nesrovnatelné vespolek požadavky v odpor přišly. S jedné strany totiž Zikmund jako král římský vzal osobu Mistra Jana Husa ve svou a říšskou ochranu . . . S druhé strany zase týž Zikmund papeži, dvoru jeho, kardinálům a

veškerým prelátům učinil slib slavný, že v místě shromáždění úplné církevní svobody požívati budou „ita etiam quod ipse dominus Papa ibi libere possit omnem suam apostolicam auctoritatem, jurisdictionem et potestatem exercere“. ⁴²⁾ Odtud povstal onen rozpor, který králi Zikmundovi hned v čas církevního shromáždění mnoho trpkostí způsoboval, který ještě drahně potom měl proň následky zhoubné, který konečně obraz jeho v dějepisu zakalil výčitkou slabosti a věrolomství. ⁴³⁾

Tím tedy všechny vážnější důvody, vyvracející pokus Husův o útěk z koncilu kostnického, byly by ne-li bezpodstatny, alespoň otřeseny a vysvětleny tak, že zůstalo by vypravování Richenthalovo, nenajdou-li se důležitější námitky proti němu, v platnosti. Tím však nechci říci, že Husův útěk z Kostnice jest zjevně a jasně prokázán. Zůstává tu jakási nejistota o předmětu tomto stále. Snad „Acta concilii Constantiensis“ vydávaná v Münsteru od H. Finkeho, až budou celá v rukou historiků, tuto záležitost rozhodnou způsobem jasným.

Nejistotu o útěku Husově z Kostnice také nejen připouští, ale i napovídá o ní mnohem více nežli Palacký a Helfert, dr.

---

⁴²⁾ T. j. „Tak, že sám papež bude moci svobodně tu vykonávati veškeru svou apoštolskou vážnost, pravomoc a vliv.“

⁴³⁾ D. c. 192.

Václav Novotný, který ve článku „Hus“ napsal: „Vedle toho, že Michal de Causis po příchodu Husově do Kostnice, veřejnými vyhláškami upozorňoval na kacíře, jenž tak dlouho trvá v klatbě, snažil se Husa přímo usvědčiti z kacířství sestavením žalobných artikulů, v nichž kladl důraz na Husovo wiklifství, žádaje, by nikterak nebylo mu přáno navrátiti se z koncilu . . . Ale koncil přece ještě stále měl jisté obavy před porušením glejtu královského. Možná, že k odstranění jich, ale nevíme, od jakého původce, ve středu po sv. Kateřině (28. listop.) roznášena po městě zpráva, že Hus mínil uprchnouti, a hned potom téhož dne biskup tridentský a augšpurský s purkmistrem a ozbrojenou mocí, která dům i okolní domy obsadila, vypravili se požádati Husa před kardinály k rozmluvě . . . “⁴⁴⁾

V těchto slovech není zajisté bez významu, že tam, kde Palacký a Helfert mluví o lživé pověsti, dr. Novotný připomíná jen zprávu, jež po městě byla roznášena, že Hus mínil uprchnouti⁴⁵⁾ . . .

---

⁴⁴⁾ Ottův sl. n. XI., 915.

⁴⁵⁾ Otázkou o útěku Husově z Kostnice obíral se letos i „Havlíček“ ve článku Loskotově: „První doby pobytu Husova v Kostnici“, ale způsobem naprosto nedostatečným, ježto beze všeho zkoumání pramenů opakoval po názorech dob dřívějších, že dne 28. listopadu rozlétla se po městě zpráva, že Hus ve voze, v němž se vozilo seno, uprchl, ale že nebylo to pravda. (D. c. VII, 36.) Ostatně celý připomenutý článek Loskotův nepodává docela nic nového. Proto

**Co by se bylo stalo s Husem, kdyby
byl v Kostnici bludy své odvolal?**

Starou a od časů papeže Mikuláše I. veřejně prohlášenou zásadou katolické církve jest: „Církev nežízní po krvi“ a „Církev hrozí se krve“,¹⁾ což dle smyslu neznamená nic jiného, než že církev užívá sice všech dovolených prostředků k polepšení svých hřešících členů, ale nikdy netrestá jich smrtí tělesnou.²⁾

Zásada tato platila po všecky věky. Proto kdykoliv církev shledala při některém svém údu takové zločiny, že bylo nutno pro blaho ostatních věřících ze středu jich jej odstraniti, netrestávala jej smrtí, ale dávala uzavíratí do některého kláštera, aby tam při úplné osobní svobodě trávil konec svého života v pokání a poznání sama sebe. Teprve od dob papeže Innocence III. působením světských vlád se stávalo, že tyto vyžadovaly si církví odsouzené veřejné provinilce (hlavně kacíře) k svému potrestání. Konečně, když poměr mezi církví a státem nabyl přátelských forem, církev, jednotlivými panovníky donucena, sama vydávala kacíře rameni svět-

---

bude-li ve stejném směru zpracován i spis od tohoto auktora o Janu Husovi, jemuž volnomyšlenkářské časopisy již od mnoha neděl činí hlučnou reklamu, pak škoda každého haléře, škoda papíru a tisku. . .

¹⁾ Latinsky tato zásada zní: „Ecclesia non sitit sanguinem“ a „Ecclesia abhorret a sanguine.“

²⁾ Sr. Dr. Jos. Burg: „Kontrovers-Lexikon“, 289 nn.

skému,³⁾ ale vždy přece s upřímnou a vřelou prosbou, aby šetřeno bylo jich životů.⁴⁾

Toto poslední stalo se i při odsouzení Mistra Jana Husa v Kostnici. Církev dne 6. července roku 1415 prohlásila totiž Husa, poněvadž týž ač sliboval, že bludy své odvolá, tak neučinil, za tvrdošíjného, veřejného kacíře a vydala jej, donucena světskými a tehdy platnými zákony, moci vládařské, jež rozkázala jeho upálení.

Jinak však bylo by bývalo naloženo s Husem, kdyby byl bludy své odvolal. Alespoň Oldřich Richenthal vypravuje, že Hus, když nalezal se ve vězení, doktorům, kteří jej navštěvovali, přislíbil, že všechny bludy své odvolá a opak jich kázati bude; z té příčiny že bylo také třikráte v Kostnici místo slavnostního zpívání „Tě Boha chválíme“ na znamení radosti všemi zvony vyzváněno a že, když potom koncil konal sezení, bylo ustanoveno, aby Hus podržen byl ve Švábsku v některém klášteře, v němž mělo se s ním počestně nakládati a měly se mu dáti takové příjmy,

---

³⁾ Sr. Dr. Burg, d. c. 290 n. a Dr. Simon Aichner: „Compendium iuris ecclesiastici“, 773 a poznámky.

⁴⁾ Prosba tato nebyla pouhou formou či formalitou, jak dějepisci často tvrdí, ale prosbou opravdovou, jak zejména plyne z procesu Mistra Jana Husa, kde koncil docela určil, bude-li mu králem Zikmundem život ponechán, jakožto trest pro Husa zcela dle kanonického práva „detrusio in monasterium“ t. j. doživotní uzavření v klášteře.

jež by stačily pro šest osob.⁶⁾ Byl by tedy Hus, kdyby byl býval v Kostnici bludy své odvolal, zůstal při úplné osobní svobodě a slušném příjmu až do konce svého života v některém klášteře švábském.

A že vskutku tomu tak mělo býti, svědčí učenec Hardt⁶⁾ ve svém díle o koncilu kostnickém, kde uvádí se i znění dekretu, jež koncil pro tento případ předem vyhotoviti kázal.⁷⁾

— J. Sr. Jannes Cochlaeus: „Historiae hussitarum libri duodecim,“ 108.

⁶⁾ Svazek IV, 432.

⁷⁾ Tomuto dekretu věnoval pozornost i časopis „Havlíček“ těmito slovy: Strašný dekret. Hus byl stále vyzýván, aby odvolal. Co by se asi bylo s ním stalo, ukazuje dekret, jenž pro ten případ byl připraven. Dle toho býval by Hus složen, degradován s kněžství, uzavřen a za zděn doživotně v některém klášterním vězení.“ (D. c. VII, 38.) Kdo však do díla Hardtova nahlédne, sezná, jak „Havlíček“ lže. V připomenutém dekretě, jenž po způsobu právních středověkých listin latinských hromadí stejnovýznamná slova, alespoň toliko se dří, že Hus, odvolá-li, má býti uzavřen mezi klášterní či jak také se říkává, za klášterní zdi, t. j. prostě dle smyslu celého dekretu v klášteře, ale „Havlíček“, aby mohl mluvit o strašném dekretu, překládá slova tato větou „uzavřen a zazděn“, ač sám o sobě tvrdí, že vychází „bez povolení vrchnopastýřského, ale za to v souhlase s pravdou“ . . .

- Vánoce v Praze L. P. 1619 a 1620. — Kdo jest Ježíš Kristus. Napsal Jan Fährnich. Cena 80 h.
- Ročník VIII. Číslo 1.—2.: Socialní demokracie a náboženství. Ant. Ježek. Cena 60 h.
- Číslo 3.—4.: Církev na poli charity a kultury. Řeč faráře Vl. Hála. Cena 60 h.
- Ročník IX. Číslo 1.—4.: Rukověť uvědomělých lidí. Sestavil Fr. Krounský. Cena 60 hal.
- Ročník X. Číslo 1.—4.: Mezinárodní Volná Myšlenka a její boj proti katolické církvi v Čechách. Se zvláštním zřetelem k Mistru Janu Husovi a jeho pětistileté památce v r. 1915.
- Dle původ. pramenů napsal F. J. Konečný. Cena 1 K.
- Ročník XI. č. 1. Pryč od mezinárodní Volné Myšlenky. A. Miroslav Marek. Cena 24 hal.

Celý ročník stojí 1 K.

Objednávky a předplatné přijímá: knihtiskárna družstva Vlast v Praze, Žitná ul. 570-II.

HUSITSTVÍ VE SVĚTLE PRAVDY.

- Ročník I. Číslo 1.: Význam M. J. Husi. Uvažuje K. Střela. II. vydání. Cena 40 h.
- Číslo 2.: Mistr Jan Hus a jeho doba. Dle různých spisů uvažuje Václav. Lefler. Cena 32 h. (R.)
- Číslo 3.—4.: Pryč od Říma a Husova národní církve. K prohloubení oslav Husových a k charakteristice jeho oslavovatelů podává Zd. Bretšnajder. Cena 60 h.
- Ročník II. Číslo 1.: Československý katolík a husitství. Naše stanovisko na pravo i na levo vymezuje a lži-husity věcně probírá V. Koleč. Cena 30 h.
- Číslo 2.—4. Učení M. Jana Husa, odsouzené na sněmu kostnickém. Doklady opatřil a vyložil Dr. Fr. Šulc, profesor theologie v Hradci Králové. Cena 60 h.
- Ročník III.: Číslo 1.—4.: Mistr Jan Hus a jeho doba. Napsal Zd. Bretšnajdr a Čtyři historické nepravdy o Husovi. Napsal † Dr. Ant. Lenz. Cena 1 K.
- Ročník IV. Číslo 1.: Glossy k studiu doby Husovy. Píše Ferd. Schmidt. Mistr Jan Hus proti manželské rozluce. Cena 40 h.

Číslo 2.—4.: Mistr Jan Hus. Životopisný nástin. Napsal
† Dr. Ant. Lenz, probošt na Vyšehradě. Cena 1 K 20 h.
Ročník V. Číslo 1.: Jaká byla dějinná půda hnutí husit-
ského? Napsal Zd. Bretšnajdr. Cena 24 h.

Číslo 2.—4.: Kdy byly stanoveny články víry bludům
Husovým protivně. Napsal Dr. Fr. Klobouk, kaplan
v Mor. Ostravě. Cena 80 h.

Ročník VI. Číslo 1.—2.: Sv. Jan z Pomuku a Mistr Jan
Hus. Napsal Zd. Bretšnajdr. Cena 60 h.

Číslo 3.—4.: Co nám prospěl Jan Hus a co Jan Žižka?
Díl I. Uvažuje Dr. K. Lev Řehák. Cena 80 h.

Ročník VII. Číslo 1.—2.: Co nám prospěl Hus a co
Žižka? Díl druhý. Uvažuje Dr. K. Lev Řehák. Cena
60 h.

Číslo 3.—4.: Kanonizační bulla sv. Jana Nepomuckého.
Napsal Václav Oliva. Cena 60 h.

Ročník VIII. Číslo 1.: Mistr Jan Hus. Lidová před-
náška. Cena 28 h.

Číslo 2.—4.: Husitský arcibiskup. Příspěvek k dějinám
náboženského rozvratu XV. století v král. Českém.
Napsal V. Oliva. Cena 80 h.

Ročník IX. Číslo 1.—2.: Rozvoj bludařství v Če-
chách. Příspěvek k ocenění husitismu a V. Myšlenky.
Napsal V. O. Hlošina. Cena 80 h.

Číslo 3.—4.: Hus a husitství. Sepsal Václav Lefler. Cena
20 hal.

Ročník X. Č. 1.—4.: Hus a jeho ochranný list. (Gleit;
salvus conductus.) Sepsal Msgr. Dr. Frant. X. Kry-
štof. — Hus ve vyhnanství. Píše Václav Lefler.
Cena 1 K.

Ročník XI. Č. 1.—2.: Mistr Jan Hus (Vlastenec, kněz,
jeho oslava.) Načrtl S. Pošumavský. Cena 60 h.

Celý ročník stojí 1 K.

Objednávky a předplatné přijímá: knihtiskárna družstva

Vlast, v Praze-II., Žitná ul., čp. 26 n.